

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ГҮРЭНЭЙ ШАГНАЛААР ШАГНАХА ТУХАЙ
Гүрэн түрын урда габьяатай байһанай, олон жэлдэ аша үрэтэйгөөр ажаллаһанай болон арадуудай хоорондох харилсаа холбоо бэхжүүлхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулаһанайнь түлөө шагнаха гэбэл:
ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРДЕНООР
НИМАЕВА Лидия Чимитовнае - Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо.
Россин Федерациин Президент Б.ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль
1998 оной сентябриин 11.
№1080.

Октябриин 1 - Наһатайшуулай үдэр

**НАЙН САГАЙ ШАРАЙ
ХАРАЖА ЖАРГААРАЙТ!**

Мүнөө дээрээ манай республика дотор 229158 пенсионер ажаууна. Гэдэнэй тоодо наһанайнгаа амаралтада гараһан 150350 хүн ородог, гадна 12608 хүн тэдхэмжын гэхэ гү, али социальна пенси абадаг юм.

Республикадамнай эдэ зондо зорюулагдаһан элдэб хэмжээ ябуулганууд хаа яагүй үнгэргэгдэдэг гээшэ. Тиин Загарайн аймагта «Супер-бабушка» гэнэп конкурс үнгэргэгдэхэ, мүн аймагай наһатайшуулда гэртэнь социальна туһаламжа үзүүддэг таһаг выставкэ эмхидхэхэ юм. Ивалгын аймагта октябриин 1-нэй үдэр түлбэриггүйгөөр кино харуулагдаха, уулзалгын үдэшэнүүд, концертнүүд, сайлалганууд эмхидхэгдэхэ. Тарбагатайн аймагта «Дары природы» гэнэп выставкэ, сайлуулганууд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Мүн республикымнай бүхы аймагуудта, хотонуудта наһатай зоной үдэртэ зорюулагдаһан үдэшэнүүд үнгэргэгдэхэнь. Ниислэл хотодомнайшье энэ үдэр нигүүлээскы туһаламжын үдэр болохол.

Хүндэтэ манай аба, эжынэр, үбгэ эсэгэнэр, энэ үдэрөөр танаа амаршалан, хатуу сагые дабажа, найн сагай шарай хаража жаргахыетнай хүсэе!

Цэдэл ГАЛСАНОВ

АЛТАН НАМАР

Амар мэндээ-ээ, алтан намар,
Аглаг байгааһин хэшэг - намар!..
Азарга сагаан хуһанай хахуурга,
Агтын алтарма агтабша, татуурга,

Үзүүр үнээдэй билтарма хаалине,
Үдэр һүнигүй хуряалгын тээлине
Бэлэглэн ербэши,
Бэлдэн үгэбши!

УКАЗ

Об изменении условий оказания финансовой помощи бюджетам органов местного самоуправления республики

В связи со сложившейся диспропорцией в финансировании финансовой помощи бюджетам органов местного самоуправления и в целях ее стабилизации постановляю:

1. Министерству финансов Республики Бурятия (Налетов А.Ю.);
- 1.1. Осуществлять финансирование сумм трансфертов в бюджетах органов местного самоуправления в строгом соответствии с долями района, города в республиканском фонде финансовой поддержки органов местного самоуправления на 1998 год, утвержденными статьей 31 Закона Республики Бурятия «О республиканском бюджете Республики Бурятия на 1998 год».
- 1.2. Приостановить финансирование районов и городов, имеющих задолженность с 1 ноября 1998 года по:
 - суммам финансовой помощи по состоянию на 01.09.98 г.;
 - ссудам, полученным на кассовый разрыв при несовпадении завоза товаров в северные районы республики в 1998 году;
 - кредитам, поручителями которых выступили органы местного самоуправления.
- 1.3. Списать задолженность республиканского бюджета по трансфертам бюджетов органов местного самоуправления по состоянию на 1 января 1998 г. согласно приложению.
- 1.4. Уменьшать объемы финансирования трансфертов, причитающихся бюджетам органов местного самоуправления, в случаях невыполнения:
 - задания по мобилизации доходов в республиканский бюджет за 1998 год в размере 50% от суммы недопоступления доходов;
 - плановых заданий по объемам реализации алкогольной продукции, доведенных в приложении № 3 Закона Республики Бурятия «О республиканском бюджете Республики Бурятия на 1998 год», в размере 20% от суммы акцизов, недопоступивших в республиканский бюджет из-за невыполнения заданий;
 - установленного задания по обеспечению выплаты заработной платы, пособий на детей поставками продовольствия в счет погашения бюджетной ссуды сельскохозяйственными производителями районов в размере недопоставок.
- 1.5. Зачесть в счет трансфертов средства, полученные органами местного самоуправления за счет кредитов договоров поставок, по которым Правительство республики выступило поручителем, срок уплаты которых наступает в текущем году.
2. Считать неукоснительным выполнение условий, предусмотренных в соглашениях между

Правительством Республики Бурятия и органами местного самоуправления об оздоровлении местных бюджетов и условиях оказания им финансовой помощи из республиканского фонда финансовой поддержки органам местного самоуправления.

В случаях невыполнения применять к ним экономические санкции.

3. Контроль за исполнением настоящего Указа возложить на Контрольное управление Президента Республики Бурятия (Белоколодов Н.М.).

4. Настоящий Указ вступает в силу со дня его опубликования.

Президент Республики Бурятия
А.В.ПОТАПОВ.

г. Улан-Удэ, Дом Правительства
29 сентября 1998 года

ЗАДОЛЖЕННОСТЬ республиканского бюджета по трансфертам бюджетов органов местного самоуправления на 1 января 1998 года

Наименование районов	Сумма (тыс.рублей)
Баргузинский	7155,6
Баунтовский	2939,7
Бичурский	738
Джидинский	1345,3
Еравнинский	4588,6
Забайкальский	3363,8
Закаменский	4249,7
Иволгинский	369
Кабанский	4373,4
Кижингинский	1900,9
Курумканский	5661,1
Кяхтинский	-47,6
Муйский	1892,4
Мухоршибирский	-810
Окинский	70,8
Прибайкальский	1815,6
Северобайкальский	-1591,8
Селенгинский	-5783
Тарбагатайский	3,4
Тункинский	1851,4
Хоринский	2275,6
г.Северобайкальск	-3059,4
г.Улан-Удэ	3207
Итого:	36509,5

Г. САМБЯЛОВАЙ фото.

**ХҮНДЭТЭ
УНШАГШАД!**

Олондо мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдье тэдхэлгэдэ мүнэн һангай дуталдаһан ушарһаа манай «Буряад үнэн» сонин байгша оной октябриин 1-нээ долоон хоногтоо 3 дахин гарадаг болохонь гэжэ хүндэтэ уншагшадтаа мэдээсэнбди.

Энэ хэмжээн саг зуурын, байдгалай найжархада, гүйсэд хэмжээндээ газетэмнай гарадаг болохо.

Онсолбол, гарагай 4-дэ «Засагай гээдын зургаануудта» гэнэп тусхай дугаарнай, гарагай 5-да «Буряад үнэн»-«Дүхэриг», гарагай 6-ай үдэр «Бизнес Олзо» гэнэп хабсаргалта хэблэгдэжэ байха.

«Буян», «Толи», «Хонхо», «Ветеран», «Эргэм ухаанай һонинууд» гэнэп заншалта хуудаһанууднай «Буряад үнэн»-«Дүхэриг» соогоо нийтэлэгдэжэ байха гээд дуулганабди.
«Буряад үнэн» сониной редколлеги.

Даб дээрэ Захааминай, Кабанскын, Зэдын, Бэшүүрэй аймагуудта таряа хуряалга муу бэшээр ябуулагдана. Тийхэдэй Хурамхаанай, Баргажанай, Яруунын, Ивалгын, Хэжэнгын, Прибайкалин, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Хориин аймагууд таряа хадалга, хуряалгаяа хаял эхийэ.

Мүнөө түрүүшын ольбон хүйтэнэй ханы үзэгдэхэеэ, эндэ тэбэрэ нойтон саһанай шэргэ эхилхэеэ байхада таряанайнгаа 20

Таряа хуряалга - 98

Тийбэ яабашы ургаһан таряан абтахал бэр гэжэ һандахаар. Республиканы худоо ажарын болон буйлуулгын промышленностин инженериз албанай татаһагайхидай мэдээсэлэнэй ёшоор, ажаринуудта 1700 тонно дизель турбиныг үгэһэй. Навар үшөө 500 тонна шинэ турбины үгэһэ болон тоол ургаса

ТҮРҮҮШЫН АРБАН ҮДЭРТЭ

Заганай таряашадай нэгэдэлдэ мүнөө намар Иван Платонов, Гургий Иванов... тэрэрийдэ... таряа хуряалгадаа ороо юм. Тэдэн түрүүшын турбан үдэртэ туршада 200 гектар дээрхэ шэнисэ хадажа абанан байна. Тийгэжэ дурсагдаһан хоёр коллективэй таряашада ажарынаа тоог дээрэ 1955 центнер орооһо буулгаба.

Инокентий Фурсов олохон жэлэй туршада оролдосо ехэтэйгээр хүтэлбэрлэжэ ябана. Наяын үдэрнүүдтэнэ дэгдэхн таряан ажалай бригадынхид 90 гектар дээрхэеэ гэрлэ, 300-аад гектарһаа шэниисэ, 180 гектарһаа эшмээн хуряажа абана.

Гадна тус колхоздо 36 гектар дээрэ харгаабахуулан юм. Мүнөө жэл харгаабахуу хуряалгада ажарын урданай, дүршэ хэтэй таряашада Серафим Иванов, Владимир Варфоломеев гэгшэд хабаадана. Эбтэй хоёр нүхэд түрүүшын үдэрһөө эршэмтэйгээр ажаллаа. Урид тоолоһоной ёшоор, бүхэ талмай дээрхээ 3000 центнерһээ үлүүтэй харгаабахуу хуряажа яахал юм.

Мүн харюуһаа ехэтэй мүнөөдэри худоо ажарын худамэри - таряа хуряалга Хонхын «Искра» колхоз Ильяевский Ленинэй нэгэ колхозуудта үдэр...

Василий ШИРДАРМАЕВ, «Земля Мухоршибирская» сонинной хүдэлмэрлэгшэ.

УРГАСАМНАЙ ХЭР АБТАХАНЬ БЭ?

Энэ жэлэй ургаса хуряалга хэзээ хэзээнэйхидэй хүндөөр ябуулагдана гэжэ мэдэнбди. Орон соо тохёодоод байһан ороо бэрхэтэй энэ үедэ хүдөөгэй ажаринуудай ядаруу байдалда ороһонийн ойлгосотой. Хуушаршаһан комбайн, машинануудаар хэды өөдгэй урагшаа ябахад даа. Тэдэндэ хэрэгтэй запас зүйл, түнш, тоһо худалдажа абаха мүнэн байхагүй. Хажуугаарнь хура бороо орожо һаатуула.

Процентшые хуряажа абаагүй байха гэшэ ехэхэн һанаа зоборитой. Иймэ эрхэ байдалда ехэхэн ургасын гэрлэ хоролтодо орохо, халтад гэрлэ саһанда даруулаха аюул бии. Илангаяа эрьедэжэ унаһан, хүсэд эдэшээд айража адхаржа байһан таряан хэзээшье гээгдэхэл ха юм.

Республика соо шэнэ ургасын хартаабха, овоц хуряагдажа үргэлжэлһөөр, бүхыдөө таригаһан 1403 гектар хартаабхын 539 гектарынь хуряагдаа. Хамта 4183 тонно хартаабха малтагдаа. 638 гектар овоцтой 97 гектарынь хуряагдаа.

З.ГЭЛИН.

Аймагууд	Хуряагдаха таряан (гект.)	Хуряагдаһанынь (процентээр)	Гектар бүриһөө сохигдонийнь (процентээр)
Захааминай	3124	45	18
Кабанскын	15.884	21,7	18
Зэдын	31.585	19,5	19
Бэшүүрэй	30.493	16,2	13
Хяагтын	23.122	15,5	14
Загарайн	10.137	11,3	12
Тарбагатайн	13.743	11,2	18
Мухар-Шэбэрэй	35.733	8,5	13
Түнхэнэй	7998	7,8	11
Хориин	13.871	6,43 гект.	10
Хэжэнгын	9825	600	17
Яруунын	17.900	460	18
Ивалгын	6257	185"-	10
Сэлэнгын	12.006	109 «»	20
Прибайкалин	4.233	14 «»	13
Баргажанай	11.117	-	-
Хурамхаанай	14.511	-	-
Республика бүхыдөө	261.801	10,3	16

ХАЛУУН МҮРӨӨРНЬ МҮШХЭЖЭ...

Россин мурдлагын албанай байгуулагдаһаар 80жэлэй ойдо зорюулагдаһан пресс-конференци үнгэрэгдэбэ.

- Үгээрһэн 8 харын хуғасаа соо манай албанай хүдэлмэрлэгшэд хамта дээрэ 4456 гэмтэ ябадал мурдэжэ элрүүлээд байна. Тэрэ тоодо хүниш алаһан - 207 ушар, хүсөөр эдлһэн - 59, дээрмэдлээ хэһэн - 516 сүгүүдэй бэ...

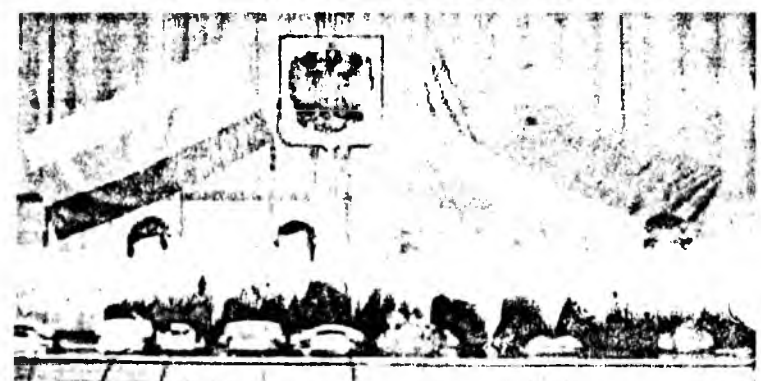
- 249 гэхэ мэттын бусад муу муухай хэрэгүүд мурдэгдэжэ элрүүлээдээ. - гэжэ Буряад Республикын МВД-эй мурдлагын албанай Управлениш начальник, майор П.С.Мордовской мэдэсэлэ.

Тэрэй орлогшо полковник М.Ц.Бадрханов журналистнуудай асуудалда харуусахада, мүнөө үедэ манай мурдлагын албанай хүдэлмэрлэгшэдэй 67 процент дээдэ тухсхай мурдэгжэлтэй, 20 процент ондо ондоо дээдэ хургуушнууды дүүрэгжэ ерлэн мурдэгжэлтэболоно, 10процентий зоочно хуралсад гарана гэжэ онсолоо.

Тус пресс-конференци дээрэ журналистнууд мурдлагын албанай хүтэлбэрлэгшэдтэ олон асуудалууды табһан байна.

- Засаг турниш зүдһөн таанарта ямар туһаламжа хургэдэбэл? Правительствоын хубааряар гэр байранууды абадаг гүт?

- Манай хүдэлмэрлэгшэд бусад хүнүүдтэл адли гэр байраггүй

тухашардаг. Зүгөөр гурбан мэлэй саана нэгэ байрада хуртөө һэмди.

- «НИТЕРНОЛ-той» харилсаатай гүт?

- Харилсаатай.

- Үйлэсдэ ганса нэгээрэ ябахадатнай, хажуудатнай харуушан ябалсадаг гү?

- Угы. Зүгөөр МВД-дэ манисе харилсадаг тухсхай албан бии юм.

- Октябрьин 1-нэй, 7-нэй үдэрнүүдтэ хан-яасгүй буһалгаан болохоор хүлэгдэжэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ хүлэгдэжэ үйлэ хэрэгүүд болоходоо торохогүй, шуһан адхархагүй бээ?

- Тиймэ юмди болохогүй. Эртнэй мэдэбди.

- Мурдлээ хэхэдтнай хэд туһалдаг бэ? Юрий хүнүүдһээ мэдэсэл олоор абана ёһотойт.

- Бигурбан мэлэй саана Москва хотодо ажаллаа һэм. Москвичууды манай хамтай мэлэлээр бии, тэмэ асуулахда, бэлэр хэлэжэ үгэхгүй. Харин манай тэдхи Буряад оройной тонтэ талаараа яһала ондоохонууд, туһалхыг торолдодог, - гэжэ пресс-конференци хүтэлбэрлэгшэ байһан майор Петр Степанович Мордовской хэлэбэ.

Тэрэ конференци дээрэ мурдлагын албанай хүтэлбэрлэгшэд урдандаа суз хүдлһэн нүхэдөө мурдэжэлтэйгээ һайндэрөөр халуунар амаршалаа, мүн эл тэ хатуу хүндэ ажалда ами наһаа үгэһэн мурдэгшэдэй нэрлүүд дурдагдаба. Тэдмэриг нэрлэдариууд-Гладков Д.А., Ануев А.Л., Төрхонинов Н.А., Бодеев Л.Д., Токтохоев Д.Б., Кобылкин Н.П.,

Дандянов С.Д., Байгашаной шонин З-дэ бүлэг бандидуудай гарһаа С.Д.Дандянов наһа барһан байна.

Саашань УУР-ай начальник журналистнуудай анхаралда мүнөө үедэ алба хэжэ байһан дүршлэхтэй хүдэлмэрлэгшэдөө тэмдэглэбэ, хэд бэ гэхэдэ, «ковнигууд И.В.Хандрянов,

Аллачирова, криминальни милициш начальник С.В.Лебедев (Жеэстодорожно районной ОВД), А.Н.Колодин (Октябрьска районной ОВД), ОУР-ай начальнигууд А.В.Логинов (Жеэстодорожно районной ОВД), Н.В.Альков (Захааминай аймак ОВД) болон оусадан нэрлүүд дурдагдаба.

Мүлэ тус мурдлагын албанда хургуули гаранан дэдын мурдэгжэлтэдэй буздаһаа долоодын хэрэгүүддэ манисэриг орлогшонор В.А.Молоков, А.А.Воронин, Г.И.НОН-ой начальник С.М.Тайшев, ОСБ-эй начальник А.А.Емцов, ОНВС-эй начальник Н.О.Доржиев, ОВО-ой начальник А.Н.Краснов гэгшэдтэ һайндэрэй амаршалаа хургэдөө.

Галһа ЗАНАЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: пресс-конференцини үелэ.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

ДЭЛГҮҮРЭЙ ҮЕДЭ ДЭЭДЭ НҮРГУУЛНИЕ ЯАГААД ДЭНЖЭХЭ?

Бурядтай гүрнэй худоо ажалыг эхэжэ хэлигдэ хэлигдэ худоо ажалыг буулгаһан шилгэн нигүүлсэхы туһаламжын совет, мүн гүрнэй дэргэдэ жаса байгуулагдаа һэн.

Советэй түлөөлөгшэд аймагуудай, нотагай захиргаануудай, бүхы...

- Нийгүүршээр «Агротривест» шүмдир-хуонтаяа оруулаа. Удангүй колхоз, совхозууд ургасаяа хуряалдад ороһо таряашада үгэсэлэ бээ. Мелькомбинатта түншала абанан мүнөөрөө академидэ бурдасалтай литература, аргатай һаа, компьютерууды хуудалда абаха зорилготой бди. Студентунай ядуу байһантай, 120-һоо 200 тухринг хүрээр дэ етненид абана. Тинимһээ библиотекдэ номуудыньшье байжа үгөө һаа, болохотой бэлэй, - гэжэ советэй түлөөлөгшэ директор Н.В. Воробьев хоорбэ.

- Туна хурган ажаринууд өөрэдмгөө студентурыс хурдхала мегэх аргатай гү?

- Загагүй тингэ бингэ абдаа. Гэршье харады абара аргатай дэбэ. - гэжэ Инокентий Фурсовон гондохобэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралын конитейн түрүүшээр Б.Ц.Семеновой тус советэй презентумай түрүүлшээр буһагдаһан баримта хадаа энэ жасын ерээдүйтэй байһантай найдал түрүүлэ.

Галһа ДАШЕЕВА.

БАЙКАЛЬСКОУ ВОДУ - В ЭКСПОРТ

Потребность в экологически чистой питьевой воде нарастает во всем мире. Поэтому трудно переоценить значение строительства завода по ее производству в п. Ключевка Кабанского района, где рядом и о. Байкал, и железная дорога.

Президент РБ Л.Потапов в ходе своей поездки по району

специально посетил п. Ключевку, встретился с заинтересованными сторонами и выслушав экономические выкладки проекта, поддержал идею строительства завода.

Средства на выполнение этого проекта будут выделены

из Фонда реализации программ ФПСЭР РБ акционерному обществу, в состав которого вошли АО «Аквабуэ», ОАО «Элиген», АО «Селенга-Гео».

Необходимое оборудование поставили Иркутяне.

Уникальную байкальскую воду уже ждут заказчики в Красноярске, Новосибирске,

Тюмени, на Урале, а также в ближнем и дальнем зарубежье.

Может быть это начало пути к реальной значительной экономической выгоде для республики, производству своего, местного продукта, который жизненно необходим каждому человеку во всем мире.

Д.УБЕЕВ.

АГЫН ТОЛГОЙЛОГШО ХЭЛГЭГДЭХЭНЬ

Балбаров Доржо-Нима Эшинимеевич Агын аймагай захиргаанай толгойлогшоор һунгагдаад, жэл хахадһаа үлүүтэй саг соо хүдэлжэ байһанаа хаяхан өөрын дураар энэ тушаалһаа буулгагдаба гэжэ Агын округой хэблэлэй албан мэдээсэнэ.

Б.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.

за семь месяцев прошлого года Гострудинспекцией Республики Бурятия за нарушение Законодательства Российской Федерации о труде и охране труда подвергнуто штрафу 48 руководителей и должностных лиц предприятий на общую сумму 28 миллионов 450 тысяч 340 рублей. Но из-за несовершенства законодательства Российской Федерации о труде, ни один из

(машзавода), которым администрация задерживает зарплату уже более года, ворвались в кабинет директора завода и намеревались не выпускать его до прибытия Президента Республики Бурятия. Поводом подобной акции для возмущенных работников стало известие о том, что одному из начальников цехов была выдана ссуда в размере 15 тысяч рублей.

А вот вовсе экзотический случай:

ДИРЕКТОРСКИЕ ШАЛОСТИ

Одной из таких шалостей, пожалуй самых любимых, является несвоевременная выплата зарплаты. Общая задолженность по выплатам зарплаты по Республике Бурятия составляет около 600 миллионов рублей. Явление это, как известно, общероссийское и общероссийская гострудинспекция довольно часто обращает внимание российской общественности на эти директорские шалости.

По мнению главного правового инспектора России — Ю. Разуваева: «Задержка зарплаты — это не просто кризис неплатежей, это чья — то выгода». То есть он хочет сказать, что даже в тех случаях, когда деньги на зарплату есть, они специально не выплачиваются рабочим различными предприятиями и расходуются не по назначению, но себя (администрация), как правило, не обижает ни при каких обстоятельствах. Покупка автомобилей, квартир, строительство коттеджей со встроенными гаражами, саунами, бассейнами с золотыми рыбками, картинными галереями и зимними садами; поездки за рубеж, обучение своих отпрысков за счет предприятия в престижных учебных заведениях по 10 тысяч долларов за семестр, установление себе окладов в 15–20 раз превышающих среднюю зарплату подчиненных — все это стало рядовым явлением. Правда, сады Семирамиды завести пока себе никто не отважился. Хотя — как знать?

Что любопытно: годовой доход Президента США Билла Клинтона (200 тысяч долларов в год) превышает среднеамериканский только в 8 раз, у Президента России Бориса Ельцина — в 12 раз.

Наиболее ярким примером директорских шалостей, вскрытых в прошлом году инспекторами гострудинспекции Бурятии было дело Генерального директора АООТ СМТ «Бурятэнергострой». В счет погашения задолженности предприятию со стороны ИЧП «Маргарита», согласно счета №960645 он приобрел в личное пользование автомобиль ГАЗ-310200 по цене 125 миллионов рублей. Автомобиль был приобретен на счет погашения заработной платы Генерального директора, которая составляла 104 143 856 рублей. Разница между недополученной зарплатой и стоимостью автомобиля в 20 856 рублей была погашена за счет предприятия в счет будущей зарплаты Гендиректора. Осталось не выясненным - за счет каких средств все это время он содержал семью, не святым же воздухом питался? Его среднемесячная зарплата составляла 15433500 рублей, а среднемесячная зарплата работника основной профессии - 1458400 рублей. Задолженность перед работниками у предприятия составляла тогда 8 миллиардов 858,3 миллиона рублей (старыми).

Не останавливаясь подробно на других подобных фактах, отметим, что

руководителей не был привлечен к судебной ответственности, хотя на некоторых предприятиях есть случаи гибели работников из-за повсеместного пренебрежения охраной труда.

На 1 сентября 1998 года Государственной инспекцией труда по Республике Бурятия за нарушения Законодательства Российской Федерации о труде и охране труда привлечено к административной ответственности 43 руководителя и других должностных лиц. Общая сумма наложенных штрафов составила 428244 рубля (новыми).

В августе текущего года, например, административной ответственности привлечено 3 руководителя. Это директор СМУ - 3 «Промстрой» АО СМТ «Бурятэнергострой». На этом предприятии работникам не выплачивалась зарплата с октября 1996 года. На руководителя СМУ-3 «Промстрой» Гавлитина Н.В., Постановлением о наложении административного взыскания № 33 от 12 августа 1998 года наложен штраф в размере 835 рублей (10 минимальных оплат труда).

Его среднемесячный доход составляет 5074 рубля.

В центре инженерных работ под руководством Шустова В.Ф. при проверке было выявлено, что сварочные работы проводятся с нарушением элементарных норм охраны труда, не выдается молоко.

Сам директор центра не прошел аттестацию по вопросам охраны труда и техники безопасности. На него тоже наложен штраф в размере 10 минимальных оплат труда - 835 рублей.

И, наконец, третий случай: в ходе проверки соблюдения Законодательства Российской Федерации «О труде» на ОАО «Геолторгсервис» Государственным правовым инспектором труда по Республике Бурятия выявлены нарушения статьи 96 КЗоТ Российской Федерации - с августа 1996 года не производилась оплата труда работникам предприятия.

В то же время Генеральный директор («Геолторгсервис») Руденко Н.Ю. заработную плату (свою личную) получал своевременно и в полном объеме.

Согласно Указу Президента Республики Бурятия за № 377 от 29.10.96 г. выплаты заработной платы руководителям и должностным лицам административно-управленческого персонала должны производиться наравне с выплатой зарплаты другим работникам.

На генерального директора ОАО «Геолторгсервис» Руденко Николая Юрьевича Постановлением от 20 августа 1998 года наложен штраф в размере 4175 рублей (50 минимальных оплат труда).

И самый свежий пример. Работники авиационного предприятия

одна из работниц предприятия, которой тоже задерживают зарплату более года, случайно попала на выставку произведений искусства с эротическим (сексуальным) уклоном и увидела там графин, выполненный в виде мужского члена (пениса). Она страстно возжелала... приобрести этот графин, чтобы подарить его своему начальнику, надеясь, что после такого экстравагантного подарка он отдаст ей всю годовую зарплату и самого себя в придачу.

Еще одной директорской шалостью, от которой страдают не только работники предприятий, но и учителя, врачи, пенсионеры, является неуплата налогов. Ах, к каким только хитростям директора не прибегают. Когда на том или ином заводе появляются деньги и не платить зарплату уже никак нельзя, директора предлагают своим работникам подать на них (директоров) в суд. Выдают этим работникам бланки исков и консультируют как их заполнять. С чего бы ради?

Ларчик открывается просто. Зарплата, выданная работникам по решению суда, освобождает предприятие от уплаты некоторых налогов. В результате учителя, врачи пенсионеры вовремя не получают зарплату, пенсию. Задолженность предприятий в Республике Бурятия перед Пенсионным Фондом составляет уже более миллиарда рублей, а пенсионеры вследствие этого почти 3 месяца не получают пенсию. Выдавать им вместо пенсии описанные выше графинчики пока что никто не решает. Кто-нибудь из директоров за это пострадал? Мелочные штрафы, как говорится, не в счет.

Какое-нибудь предприятие было подведено под банкротство за задержки выплат в Пенсионный и Медицинский Фонды? Наоборот, практически всем предприятиям простили набегавшие пени за эти невыплаты. Находятся и объяснения для подобных поблажек. Признание, дескать, предприятий не состоятельными может вызвать негативные социальные последствия, например, безработицу. Правда эти поблажки касаются почему то только крупных предприятий, но не малый бизнес. С последних готовы содрать три шкуры.

Директора естественно пользуются подобными поблажками и при каждом удобном случае либо задерживают зарплату, либо расплачиваются со своими работниками, как говорится натурой: чайниками, утюгами, кастрюлями и простынями. Про продукты питания, выдаваемые под зарплату, просто умолчим.

Вот таковы некоторые любимые директорские шалости. Сначала зарплату себе, подчиненным потом.

А.СВИРИДОВ.

Усть-Ордын ноинуудһаа ТҮЛБЭРИТЭ НУРГУУЛИ БОЛОХО ГҮ?

Нуралсаай энэ жэлһээ Боохоно багшапарай училищи шэн программаар нуралсааа зохёохон. Эндэ эхин классуудай багшын мэргэжлэй таһаг дүүргэһэд буряад хэлэ зааха аргатай. Нүгөө бүлэ дүүргэһэд 1-5-дахн классуудт англи хэлэ зааха юм. Гадн физкультурын багшаар хүдэлх мэргэжлэтэд ураг зурага хэшээлүүдые зааха методико үзүн.

Энэ эрдэмэй гуламтада нурахая округой хүдөө шотагай хүбүүд басагад олоор ердэг юм.

Гадна округой түб тосхонд байгуулагдаһан медицинск училищида 60 хуурида 168 мэдүүл энэ жэлдэ ороһон ха.

Эндэ түлбэритэ нургуули хэ хүсэлтэй хүнүүд олон юм.

Энэ училищин филиалнуу Новонукутск, Оһо тосхонуудт байгуулагдаһан. Тэндэ медсеструуд мэргэжлээ дэшээлүүлгэ нургуули гарадаг юм.

МАТВЕЙ ХАНГАЛОВАЙ ДУРАСХААЛДА

Байгша оной сентябриин 16-мэдэжэ эрдэмтэ Матвей Николаевич Хангаловай түрэнһөөр 140 жэлэй ой баяр тэмдэглэгдээ.

Энэ ушараар Усть-Ордын округт библиотекэдэ олон хэмжэ ябуулганууд эмхидхэгдэнэ. Т тосхоной музей соо Матвей Хангаловта зориулагдаһан выстав нээгдээ. Түрэл шотагтанһа, Оһо аймагта энэ һайндэр үргэнөө тэмдэглэгдэнэ.

НУРАГШАДАЙ АША ТУҺААР

Баяндайн аймагай Хадай шотаг 160 хууритай шэнэ дунда нургуу нээгдээ. Мүнөө сагта шэнэ бари ашагалгада оруулхань хүндэ гэһи тингэбэһшэ шотагайнгаа зоной, э нургуули дүүргэһэн хүбүүд, басагад туһаламжаар байгша оной сентяр һарада багшаар, үхиүүд шэ нургуулида орохо золтой байт. Түрэл нургуулидаа туһалам үзүүхэ тухайгаа Буряад Республика Худалдаа наймаан байшангай генеральна директ А.Бербидаев мэдүүлһэн байт. «Современник» гэнэн барилг фирмын хүтэлбэрилэгшэ, шотаг хүбүүн Варлаам Ханжаев баргын материалуудаар нургуули хангаһан байна. Хүршэ Загал хууринай ажаһуугшад мүн туһаламжа үзүүдээ.

Түрэл нургуулидаа нигүүлэс сэдхэлэй туһаламжа үзүүхэ нуралсад ходоодо олон байдаг. Энэл районой Хэрнэ хууриин нургуули мүнөө жэл 50 жэлэйнгэ тэмдэглэбэ. Эндэ Мантатовтанай бүлэ, мүн философийн эрдэм доктор Вячеслав Владимиров Мантатов түрүүтэй шотагай нургуулида барилын материуудые абажа үгэһэн байна.

Е.ЦЫБЕНО

Түнхэнэй аймагай

МУНДАРГА ҮЛГЫТЭЙ ТООНТОМНАЙ

Буха ноён Баабай

ХҮСЭ ЗОРИГ, ЭБ НЭГЭН УРАГШАА ШАРМАЙН АЛБШАЙ!

Буряад-Монгол ороной таһаршагүй хуби болохо Түнхэнэй аймагай байгуулагдаһаар 75 жэл гүйсэбэ. Хонгоодор шошоолог, тэртэ, хүрхүүд болон һосд угсаатан эртэ урда саһаа Түнхэн голдо ажаһууһан түүхэтэй. Урднай домогой ёһоор, Гэсэрэй гушан гурбан баатарнууд газар дэлхэйе хара хүстэнһөө абаран ариудхаад, хүхэ тэнгэридээ бусангүй, Түнхэнэй мундарганууд боложо, хэтэ мүнхэдөө тогтоһон юм. Гэсэр баатарай хуяг, зэбсэгһың үндэр хадһың агы соо хадагалаатай байдаг гээд үлгэр соо түүрэгдэнэ. Түнхэн дайдые хүрэлдэн үндэр дуулагата Саяан болон Хамар-Дабан хадануудта бүхэ буряад угсаатадай мэддэг, шүтэдэг Буха ноён баабай, Будан хаган иибни (Эрэншэн хаан баабай), Шаргай ноён (Бурхан баабай), Бүрэн хаан, Бүргэ Уула, Хэрэнэй Тэбхэр, Тамхи Баряаша болон бусад мүргэлэй газар олон юм.

Аймагай захиргаанай толгойлогшо Б.Ш. Ускеев

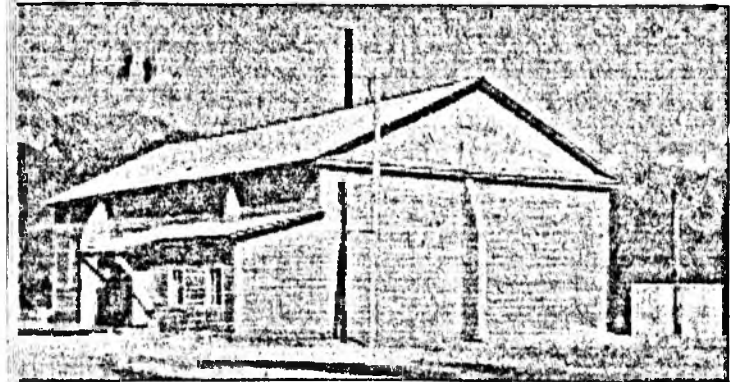
Арадай "Шугута" ансамблин гэнүүд

Ажалай, дайнай ветеран, Буряадай арадай багша Д.Д. Лыдсенов

Ажалай ба дайнай ветеран А.Н. Молокишова

Хойто-Голой хургуулийн иргэ байһанай

(Мүнхэ Сарьдаг) Лобсон Хамаков, Жалсарай Перхасев гэгшэдгэй хамта аймаг соогоо эгээн түрүүшын комсомолой үүр байгуулаа һэн.

Хойморто, Коминтерний элитэ ажал ябуулагша Цырен Нацовай, эрдэмтэн, поэт Генин-Дарма Нацовай (Барбаков) тоонтодо түрүүшын хүдоо ажахын артель байгуулагдаһан түүхэтэй. Эндэһээ ВЦИК-эй гишүүн С.Танхасев, СССР-эй Верховно Советэй түрүүшын зарлаан депутат Д.Цыонков урган тарһан юм.

1930-аад онуудта хамтын ажахынууд байгуулагдаад, хаа, хаангүй эхин болон дунда хургуулинууд, хүүгдэй саадууд болон яслинууд, клубууд нээгдэнэ банна. Республика дотор эгээн түрүүн байгуулагдаһан хургуулинуудай нэгэн Түнхэнэй хургуули 300 гаран жэлэй түүхэтэй һаа. Толтын-125 жэлэ, Тоорын-110 жэлэ һаяар тэмдэглэхэни.

Түрүүшын табан жэлүүдэй баатарнууд тухай дурсая. Монгой хоншһон Д.Гашунов-Ленинэй орденээр, Жэмһэгэй адуушан Ж.Шарханов - Хүндэлэй Тэмдэг орденээр шагнагдаһан алдартай. Соёлой болон искусствын хүгжэлтын гэршэ 1940 ондо Москвада үнгрһэн Буряад искусствын болон литературын декадада Түнхэнэй бэлигтэн, дуушаа Цырен Хоборков, Вера Лыдсенова (саашадаа Россия габыята артистнар), поэт Цырегтор Зарбуев, Буряадай түрүүшын композитор Дандар Аюмеев гэгшэд хабаадалһан юм.

Эсэгэ оронойо хамгаалһан Агууехэ дайнай үсэдэ Түнхэн голлой сэрэгшэ, хүбүүд баатаршаала гаргажа, эрхэлгээр дайлаадаа. Советскэ Союзай Герой Ж.Е.Тулаев, Алдар Солын гурбан шатын орденто С.Х.Булутов тоонто шотагаа суурхуулаа. Туран шотагаа уг гарбалтай А.Галдэбаатар Монголой Арадай Республикын Герой болоһон алдартай. Геройн үндэр нэрэ зэргүүд зуурнаагдаһан баатарнуудан - А.С.Ивахиновай, Р.Ш.Похоновой, А.Г.Хусасвай дурсааал хэтэ мүнхэ.

Дайнай һүүлээрхи жэлүүдтэ эрхим түрүү ажалаараа шотаг нугагаа суурхуулаһан ажалай баатарнууд олон юм. Ленинэй орденээр хоёр дахин шагнагдаһан сууга хоншһон Г.Шойбонов, нимэл үндэр нагналда хүртэлһэн И.Кобелев, А.Гергенов, А.Бобосова, Ажалан Алдар Солын хоёр орденто наалишан Р.Пархасова, Т.Шубина, урлан нарижуулагша, СССР-эй Верховно Советэй депутат, хоёр орденто Д.Малзуров, багша О.Бандеева, малшад Г.Паданов, С.Бидуев болон бусад, нэрлэхээр. Бэлигтэй хүтэлбэрлэгшэд Г.Ц.Бельгасыве, А.Д.Тахановые, Г.Т.Тюменцевые,

Б.Д.Ангархасевые, А.Д.Моголовые, Н.Б.Магзаевые, В.Б.Сагановые арад зон мартадаггүй.

1991 ондо Түнхэнэй аймаг Үндэстэнэй парк болгодоо һэн. «Үндэстэнэй паркин эрхэ байдалда 1997-2005 онуудта Түнхэнэй аймагай социал-экономическа хүгжэлтын программа тухай» Буряад Республикын Правительствоын Тогтоол баталагдаһан аһтаа һэн. Энэ программын ёһоор, Түнхэнэй үзэсхэлэн байгали хамгаалһан, баялгынь аша тухатайгаар, зүбөөр хэрэглэгһэн, аяшлагын болоо амаралтын хэрэгсэл хүгжөөлгын талаар гол хараа шүтэлүүдэ тодорхойлогдонхой. Аймагай хүтэлбэрин үүсхэлээр «Түнхэнэй аршаанууд» гэлһэн хаамал акционерэй булгэм байгуулагдаад хүдэлжэ банна. Энэ жэлэй туршада Жэмһэгэй тононой заводто, АО «Пичевитэй» һэлбэн шүтэлбэр хэжэ ажалдүүргэдэхэ юм.

Муниципальная мэдэлэй «Хонгор-Уула», «Жэмһэгэ» гэлһэн амаралтын газарнууд түхээрэгдэ. «Аршаан» курортын, Нилова Пустьи гэлһэн эмнэлгын газарай, Түнхэнэй Үндэстэнэй паркин материално-техническэ бааза хүгжөөлгын талаар аймагай, бүхэ республикын ажахынуудые, предпритиянуудые хабаадуулаха талаар тодорхой хэмжээ ябуулаганууд хараалагдаһанай.

Сагай хэды хүнгрһы һаа, арадай барилгын гуримаар соёлой-һуудал бандалай барига ябуулагдана. Хойто-Голдо 200 хуртай, спортзалтай хургуули цедондо ашиглагдаа. Эндэ Туранай совхозон ажалнадай, директор Н.С.Машиеевий абыас ороологто ехэ юм. 206 хууртан Толтын дунда хургуулине АО «РСУ» (А.Ц.Бельгасев) һаяар ашгалагдаа тушаагаа. Табархайда П.П.Яковлевай хүтэлбэр дор соёлой-спортивна комлекск мүн э тушаагдаһан банна.

1996 ондо гал түймэрэй аюулаа хохидоһон Удбагайн зондо бүхэ аймагаараа туһалаа һэмди. Удбагайн зон мүнөөдөө булта түбхнэгһэн. Шотагай зоний хүсэл зориг, эб нэгэн байһанай ялас гэмэ жэһгээ энэл даа.

Түнхэн шотагаа суурхуулаһан уран зохиолшондой Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ нэгдэл 62 жэлэй туршада 60 гаран ном хэблэе, 10 гаран зүжэг буряад драмын театрга найруулаа. Бэлигтэй зурнашад, дуушаа, хатаршаа, алташа, мүнгэшэ дарханууд дэжэ бүтээнүүдээрээ түрэл шотагаа суурхуулаа.

Уран бэлигтэй, малша, таряаша, ажалша бүхэриг зоншай түүхынгээ үшөө нэгэ хуудана иража, урагшаа даһшан шармайца.

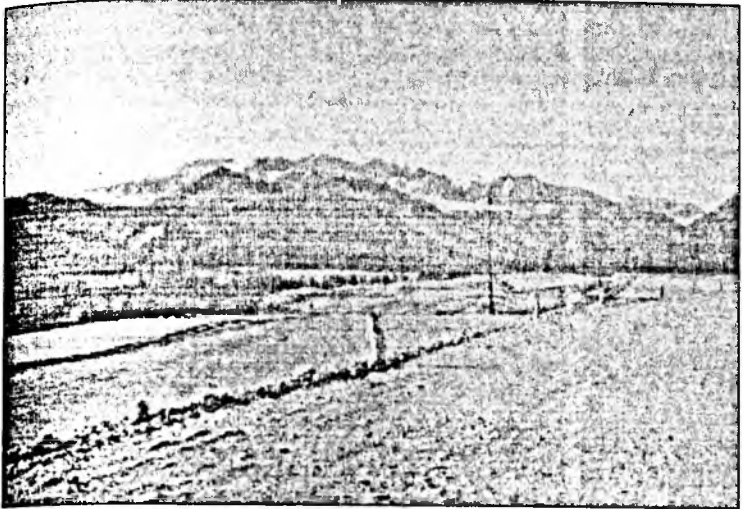
Банр УСКЕЕВ, Түнхэнэй аймагай захиргаанай толгойлогшо

ПАНОРАМА

байгуулагдахаар 75 жэлэй ойдо

МАНДАГ ЛЭ МҮНХЭДӨӨ

ХҮНДЭЛХЭ ХҮНДЭМНАЙ - ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ОРДЕН

Зурхыемни тэбэрибэн Хабан шэнги байналта, Мусьемни хүдэлгэнэ Нюрган шэнги байналта - гээд, ульһатай тодоор шүлэглэхэдэнь, хүнэй досоо дагжа хүрэдэг юм. Ульгэр домогһоо эхи татаһан тэрэнэй поэзи урданай аалин памдуу байдалыс мүнөө сагай түсгөөтэй, хүлгөөтэй түргэн ябасатай ураг шадамараар үлхэжэ холбоһон байдаг.

Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ Түнхэнэй ураг зохёолой нэгэдэлэй сагаан нахалта аха Шагдар Баймишов үетэн болохо Бадан Ябжановтай үелжэ ябаа, арбаад холо дүү Лобсон Табхаевше, Владимир Тулаевше, Владимир Сыреновше болон, бүри дайнай һүүлэй хүрэгтэ орохо Ардан Ангархасевше, Баяр Дугаровше, Элбэг Манзаровше, Илья Намсарасевше, үшөө дүү Жорж Юбухаевше, Баатар Романовше - булта тэрэнэй ябаха, түүхэ, зохёолоо ухаалжа, арсалдаха, буяалдаха, хүхидэхэ, хөөрлэдэхэ нүхэдэнь юм.

Парторгшье, агрономшье, соёлой таһагыс даагшашье, журналистшье ябаһан хадаа Шагдар Дашесвич ноёд байдай даабарьяр алибаа найрта хүхэ торгон дэгэлээ үмдөөд, эхин үгэ хэлэхэ, аймагаа түдөөлжэ холо, ойгуур ябаха үүрэгтэй байханаа гадна, ураг түхэлэйшгөө гуйлтаар хадаг табиха, түрын түрүү болохо хэрэгээр, нээрэньше, республика соогуураа яһалал ябадаг агша.

Тиймэнээ Хүндэлэлэй орден бодото эзэс олоо гэшлэл даа. Хүндэлэхэ хүмнай ха юм.

Л.ТАПХАЕВ, Буряадай арадай поэт.

Хүндэлэлэй орден «Хүн-дэлэлэй Тэмдэг» гэжэ орденһоо холо дээгүүр сэгтэй. Россия амяараа гүрэн тогтоһоор бии болоһон энэ шэнэ үндэр шагналда Түнхэнэй аймагһаа анха түрүүн поэт Шагдар Дашесвич Баймишов хүртэхэ азатай байба. «Уулын үндэр үбгэн», «Республикын худа» гэхэ мэтээр нүхэдтөө шоглуулдаг, эршэтэй, доторой өхэ ордоһотой, хутагаар отолһон мэтэ хурса хэлэтэй шүлэг, поэмэүүдээрээ үргэн олон ушаагадтаа мэдэжэ гэшлэл даа.

Мантан өхэ Саяанай Гантан байһан үе - гэнэн абаһаар хүнэй ухаанда хадуугдама мүнүүдэнь 60-аад оной үетэн сээжээр дабтажа ябаша бэлэй.

Мүнхэ жаргал эдлэхэ Эхэ найхан Буряадай Мүр ээмээр зэнхынэн Мүнгэн ялба оройнуудаа Аржылгаһан орьелнуудни

Хуушанай гэрэл зураг - энэмнай түүхэ... Энэ зураг дээрэ хорёод-гушаад онуудай комсомолшууд, ажахын эдлэхитэд буулгагдаһан байна. Дээгүүр зогсоһод хэд бэ гэбэл, баруун гарһаа Лопсон Дамшаев (дайнда наһа бараа), Сэрэн Сымбелов

ТҮРҮҮЛЭГШЭ

Түрэн тоонто шотаг юугээр сэгтэйб даа? Зүрхэ сэдхэл соо, һанал бодол соо бүхы наһааршни хадуугданхай байха. Хүнэй хуби заяан түрэл шотагтаа нягта холбоотой. Харин шэлэгдэжэ абаһан мэргэжэл, наһанай харгынууд заримандаа маанадыс холо хүдөө абаашадаг. Энэ хадаа наһанай ёһо гурим. Энээнһээ хаанашье ошохогүйш. Тээд түрэл шотагтаа ажаллажа, тэрэнэйгээ нэрэ солье, хүндые баяжуулаха хэшэг зарим нүхэдтэ тудалдаха юм.

Елизавета Лопсоновна Ангрускаева Буряадай хүдөө ажахын дээдэ һургуулийн экономика факультет дүүргэхээр лэ түрэл Далахай шотагтаа бусажа, «Маяк» колхоздоо экономистаар ажаллажа эхилһэн намтартай. Байн байтараа, ажалдаа оролдосотой тэрэни ажахын ахмад экономистаар томилһон байна.

Һүүлэй 4-5 жэлэй туршада Елизавета Лопсоновна тус ажахыс хүтэлбэрилнэ. Мүнөө ажабайдалай социаль-экономическа талаһаа муудаад байхада, хүдөө ажахыс баһал урин һарин болоһой. Энэ хагуу хэсүү сагта хүдөө ажахыс

хүтэлбэрилхэ гэшлэ тиймэшье хүнгэн ажал бэшэ ааб даа. Хэды тийгэбэшье Елизавета Лопсоновна ажалдаа оролдосо ехэтэйгээр, шуан орожо, һүүлэй жэлүүдтэ хүдөө ажахын продукци үйлдэбэрилгын талаар муу бэшэ дүнүүдые туйлана. «Маяк» ОКХ-тай таряаланай газар Муцдаргата Саяанай хормойдо оршодог юм. Хада дээрэ үүлэнэй бархыбал, хура бороон, аадар мундэрөөр сохидог. Энэ зун ажахын таряалан мундэртэ сохюулбашье, нэргэн ургаа. Түсбэй дүнүүдтэ хүрэхэ ёһотой. Таряа хурялганда хожомдожо орогдобо. Түлшэ-тоһодоглын материал, техникэдэ цөөсэ частынууд дутаалдана. Харин ажахын хүтэлбэрилэгшын оролдолоор ажал ябуулагдажал байнхай.

Ж. ЮБУХАЕВ
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е.Л. Ангрускаева.

Михаил Иннокентьевич Попов - человек необычной судьбы. Он родился в 1924 году в селе Токурень, где живут потомки русских казаков, породнившихся с бурятами. Его юность совпала с войной. Крепкого парня определили в разведчики. Достался он «языки», сведения о дислокации противника. Однажды он оказался в безвыходном критическом положении: вынырнул из укрытий, а перед ним - фашист с автоматом, готовый дать короткую очередь. Михаил в оцепенении успел только подумать «Не стреляй!» - тот, как вкопанный столб, продолжал стоять

ХААН ШАРГАЙ БААБАЙ

ЕГО СТИХИЯ - ГИПНОЗ И СТИХИ

без движения, чем и воспользовался Попов, впервые почувствовавший в себе силу гипноза.

За мужество, проявленное во время его многочисленных вылазок в тыл немецко-фашистских войск, и за трудовую доблесть М.И. Попов был отмечен такими высокими наградами, как орден Октябрьской революции, орден Красной Звезды, орден Отечественной войны, медаль «За отвагу» и другие.

Врач-гипнотизер М.И. Попов в шестидесятые годы, как помню, лечил при Улан-Удэнской городской больнице алкоголиков. Пациентов с различными тяжёлыми заболеваниями, неподдающимися традиционному европейским методам лечения, хватало и в Бурятии, и по всем городам и весям бывшего Союза.

1976 год. Кырен. Литературное объединение им Мунко Сарыдака отмечало свое 40-летие. В составе делегации Союза писателей Бурятии приехал на родину и Михаил Иннокентьевич, подписывавший свои стихи под псевдонимом Михаил Саянин. Улучив момент, писатель Бадан Ябжанов собрал у себя дома родственников и знакомых, остро нуждающихся в помощи гипнотизера. Я зашел к Ябжановым и поразился: в просторном зале его самой большой в Кырене квартиры находилось около десяти человек в самых различных позах - кто на одной ноге, кто полусогнутый... Эффект воздействия сразу сказался: сын Ябжанова - Гадаг, напуганный в детстве собакой, заикался, перестал заикаться; девочка

перестала прихрамывать, временную поддержку получили пожилые люди, страдающие от глубокого паралича...

Квартира М.И. Попова в Улан-Удэ во все времена напоминала госпиталь. Больные понаслышке приезжали отовсюду - из Москвы, Новосибирска, Иркутска, Хабаровска, Владивостока. А сам исцелитель любил ездить в эти города. Было у него, кроме Тунки, ещё одно любимое место - Байкал. Было у него, кроме врачевания и гипноза, одно любимое занятие - поэзия. Участник I конференции молодых и начинающих писателей Бурятии в 1947 году, инвалид Великой Отечественной войны, М.И. Попов написал много стихов, часть из которых была опубликована в газетах и журнале «Байкал». Перевел на русский язык поэму Ш.Д. Байминова «Жамбал Тулаев».

- Я из рода Магая, - любил повторять Михаил Иннокентьевич. Ещё одну необычную в его жизни. При последней нашей встрече он сказал: «Я должен умереть в будущем году. Давно так предсказал бурятский шаман». Сбылось предсказание. Не стало Михаила Иннокентьевича, но осталась благодарная память тех, кого он вылечил, кто знал цену его.

Л. ТАПХАЕВ

ТҮҮХЭТЭ ЗУРАГУУД ГЭРШЭЛНЭ

(колхозой түрүүлэгшэ ябаа), Доржо Ангархасев. Доогуур һуугаһаад - зүүн гарһаа хоёрдохинь Сэрэмжэ Гомбоевна Ангархасева, баруун гарһаа - суута дарга ябаһан Бабу Сыренович Барбаков.

Эндэ Доржо Сандыкович Ангархасев тухай тогтожо хэлэмээр. 1907 ондо түрэнэй Доржо хубисхалай һүүлэй эгээн гол үйлэ хэрэгүүдтэ оролсонгүй

яахаб. Хойморой комсомолой эмхини секретарь, Түнхэнэй, Бэшүүрэй, Хяагтын аймагуудта газар хубаарилгын таһагта, Буряад-Монголой АССР-эй Министрүүдэй Советэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ ябаһан байна.

Дайнда ошоод, морин сэрэгэй эскадронной комиссар явтарла, 1942 ондо баатарай үхлөөр улна бэлэй.

АМЕРИКАН СОХИЛТОНУУД - АФГАНИСТАНДА, СУДАНДА

Вашингтоной политическэ ажабайдал Голливудай хэлбэрээр хүүлэй үедэ хүгжэнэ. Сексын үндэһоор боложо байһан шууяанда шуһа, дари нэмэбэ.

Судание ба Афганистание США-гай агаарһаа сохилто хадаа Усам бен Ладенай толгойлһон террористнуудай сетьдэ харюу болоно гээд Клинтон хэлэнэ.

Үнэн дээрээ эдэ сохилтонууд ямар шалтагаантай? Магад, Сагаан байшангай стажёрка Моника Левинскитэй харилсаагаа Президент мартуулхые оролдоо гүгээд зарим политикууд багсаамжална. Гэбэ яабашье сохилтонууд хэгдээ. Суданда «Аш-Шифа» гэхэн фармацевтичкэ фабрикые агаарһаа сохёод, нервно-паралитическэ газ гаргадаг завод

Американ «Томагавки» мэргэн оносотой

бомбодообди гэжэ мэдүүлээ. Афганистанда Хост провинцидахи террористнуудай баазануудые бомбодоо. Тээд энээнһээ боложо, мусульман экстремизмые сүм усадхамаар гэшэ гү?

Исламай оронуудта «Америкэдэ - үхэл» гэхэн уриа доро демонстрацинууд үнгэрнэ. Пакистанда мэдэгдээгүй зон американ посольство ракетээр хосороохобди гэбэ. Суданда США-гай посольствые бута сохёо. Американ тугые галдаһан олонийтын демонстраци Ливидэ, Иракта, Йемендэ, Израилийн эзлһэн палестин терроридо, Ливанда болоно.

АМЕРИКАН СОХИЛТОНУУДАЙ ХРОНОЛОГИ

Нэгэшые гүрэн, США мэтээр Национальна аюулгүй байдалайнгаа түлөө сэрэгэй хүсэ хэрэглэдэггүй юм.

- 1986 оной апрелийн 14-дэ президент Рейган Ливийн Триполи, Бенгази хотонуудые сохихо гэхэн захиралта үгөө һэн, Ливийн лидер Муамар Каддафини гэр ба штаб хюдаха гэхэн зорилго сэрэгэйхид табья бшуу.

1991 ондо Персидскэ тохойшадар дайнай дүүрэхэдэ, США Ирагые хэдэ дахин довтолһон байна.

- 1993 оной январийн 13-да США-гай, Английн болон Францийн нэгэдэмэл хүсэнууд 32 -дохи параллельһээ урагшаа тодохгодоһон зенитно-ракетнэ комплексые бута сохёо һэн. Энэнь ООН-ой аюулгүй

байдалай резолюциие эбдэһэн ябадал болоно.

- Американ Президент Д.Бушые хороохо тухай тусэбүүдые табижа байһан Ирагай тагнуулай байшание 1993 оной июнийн 27-до США хандараһан байна.

- 1996 оной сентябрийн 3-да Президент Клинтон Ирагай урда хубийн сэрэгэй объектнууд руу ракетэнуудые шэглүүлхэ тухай захиралта үгөө. «Нийдэлгэгүй зоно» хинаһан американ самолёдуудай аюулгүйе хэргылхэ зорилготойгоор энэ акци абтаа һэн.

- 1998 оной июнийн 30-да американ самолёт Ирагай радиолокатор буудаа.

А. ШИТОВ.

Вашингтон

США-гай гүрэнэй секретарь М. Олбрайт, национальна аюулгүйн талаар Президентын туһалагша С. Бергер американ сохилтонуудай шалтагааниие тайлбарилна

ДРАКУЛЫН ЁУРГААЛ ДЭМЫ ДАГААД...

Нарата Флоридын энээхэн басаган - Хифер Вендорф Дракулын нургаалые цагагшадай секпэдэ ороһоной түлөө эхэ, эсэгээ алдаба. Ушарынь хадаа вампиризм гэшые юуһээшые үлүүгээр тахидар хүдхэшүүл Хиферэй түрэлхидэй ами наһые «харапхын хаанда» бэлэг болгон барья бшуу.

Хоёр хүнэй ами таһалаар, шуһанһаань амсаһан сектын гэшүүд Орландо хотодо болоһон сүүдэй үедэ 10 жэлээр эрхсээ хангадаба.

НЭРГЫЛЭГТЫ, МОСКВА!

Великобританида үнгэргэгдэһэн шэнжэлгэнүүдэй дүнгөөр манай түрэл ниислэл Москва хото «алалсаанай ниислэл» гэжэ соносхон нэрлэгдэбэ. Британиин экспортнууд «Газарай эрхим хотын» 100 мянган ажаһуугшадта 18,1 алуур болоно гэжэ баримталба. Энэ «дүнгөөр» абаад үзэхэдэ, Москва имагтал «түрүүшын нуурида» байһан Вашингтондо, мүн тиихэдэ Филадельфидэ, Далласта, Лос-Анджелестэ «мүхөөгөө абтаһан», гэбэшые Нью-Йоркһоо уридлана. США-гай эгээл томо хотодо 100 мянган ажаһуугшадта 16,1 алуур болоно. Харин Лондон хотодо 100 мянган ажаһуугшадта эройдоол 2,1 алуур болодог тула Европын эгээл амгалан кото гэжэ тоологдоно.

МЯНГААД НАНАТАЙ ДУБ

Австрийн, магад бүхы Европын эгээл суушанай модон гэжэ Штиридэ ургадаг дуб гоологдоно. Тэрэ мянгаад наһандаа гүрэнхэй.

Һа а я гэр гэжэлтэдэй үлэг 500 часай

уршада дуб модоной үмхирһэн хубие эбэрлэжэ, бии болоһон нүхыень цементээр үүргэбэ. Энээнэй ашаар дубай наһан 100 жэлээр тадхагдаа гэжэ тухайлмаар.

Түби дэлхэйи һонирхнууд

ЯПОН ЭРХЭТЭД ЯМАРААР АЖАЛЛАНАБ?

Япоңецууд урданайхитһаа багаар ажалладаг болоо гэжэ ажамгадаба. Хэрбсээ 1989 ондо япон эрхэтэн 2100 час хүдэлһэн һаа, 1997 ондо - оройдоол 1900-да хүргэһэн байна. Харин европеец жэлдээ 1600 час ажалдаа зориулдаг юм. Асуулгада ороһон япоңецуудай 83 процентинь сүлөө саг эхэтэй байха хүсэлтэй байһанаа мэдүүлээ.

ГАЗ ХУЛГАЙЛА

Хитадай түбэй провинцида природно газ хулгайла ушарнууд олон. Нютагай зарим тарянал нефтини хэбтэнһээ ниггэжэ газгэр гэртэ тараана бшуу.

Гэртэ дулаасуула, эдсэ бэллэхэ хэрэгтэ хулгайлаһан газар хэрэглэнэ. Нефтяной компанинууд жэл бүри энээндэ 2,5 миллион доллар алдадаг байха юм.

СОЁЛ БОЛБОСОРОЛТОЙ ЁАА, УДААН АЖАҢУУХАШ

Швециин Умса хотын мидигүүд соёл болбосоролтой хүнүүд ута наһа наһалдаг гэжэ батална. 13 мянган ажаһуугшадые адаглан, харахада, эхээр уншадаг, музей, театр концертинуудыг ошоодог хүнүүдэй дунда наһа бараха ушар 1,5 дахин үсөөн гэжэ арба гаран эхлэй адаглыга эрихлээ.

Гэхэ зуура, соёлор осто һонирхдоггүй зоний дунда наһа бараха ушар олон.

АВТОМОБИЛЬНУУДАЙ ОЛОШОРОО ЁАА, ЯЛХАНЬ ГЭЭШЭБ?

Хятада ажаһуугшадтай тоо миллиардһаа үлүү болоо, харин 50 жэлһээ хитадуудай тоо 1,5 миллиард болохо. Мүнөө үедэ Хитадага оройдоол хэдэн миллион хүнгэн автомобильнууд бии. Харин 50 жэлһээ 400 миллиондо хүрэхэ гэжэ тухайлагдаана. Хитадууд һүүлэй үедэ велосипедуудээ орхижо, автомобильнуудта олоороо һуудаг болобо.

Американ метеоролог Скотт Эллиной тоолол үзэлһэнэй ёһоор, Газаран оринон агаар руу углекислэ газ хаяага 30 процентээр дэһнэхэ. Тэрэ болотор, магад аюулгүй транспорт бии болохо ааһам?

ДЭЛБЭГЭР ШЭХЭ ЯАГААД ОБЕОРОСОГҮЙ БОЛГОХОБ?

Үхибүүдэй дэлбэгэр шэхэтэй гүрөө һаань, япоңецууд шэхыень толгойдонь няалдуулан уядаг юм. Тийгэжэ дэлбэгэрынь обеоросогүй болохо зэргэтэй.

Харин немец мидик Хольгер Зудхофф ондоо арга олоо. Тэрэ эгээл дэлбэгэр шэхэтэй амитадые - кролигуудые туршажа үзэһэн байна. Томо болоһон кролигуудай шэхэнэй мэнгээрһые зөөлэхэн болгохын тула Зудхофф тусхай фермент - бодос хэрэглээ. Зөөлэн болохотойн сасуу толгойдонь гурбаннеделеэр няажа уядаг юм.

Харин иймэ арга хүндэ хэрэглэжэ боломоор гү - һүүлдэ мэдээжэ болохо.

ҮГЫ БОЛОЖО БАЙҢАН ХЭЛЭНҮҮД

1996 ондо ЮНЕСКО-гэй үүсхэлээр «Аюулда орохоёо байһан хэлэнуудэй Атлас» хэблэн гаргагдаа һэн. Шэнжэлгэнүүдэй үндэһоор карта зохёогдоһон байна.

Һүүлэй 400 жэлэй туршада үгы болоһон хэлэнууд хара дүхэрэг соо абтанхай. Үндэһэ яһатанай гишлэхин олон үхибүүдэй мэдэгдэггүй, дунда наһатай зоний мэдэгдэг хэлэнууд аюулда орохоёо байһан хэлэнууд гэжэ нэрлэгдээд, сагаан дүхэрэг соо заагданхай. Гацал наһажаал зоний хөөрэлдээд хэлэнууд хара зурлаатай дүхэригөөр харуулагдана.

Имагтал: Европодо, жэшээлбэл, пориско (Штампсгскэ аралнуудта ажаһуугшад хөөрэлдээд һэн), мэнскэ (Мэн арал) хэлэнууд англи хэлэндэ «түрьюулжэ», үгы болоо. Францида бретонско ба провансальска хэлэнууд хосоржо байһай.

Мүнөө үедэ 3000 хэлэн хосорхо туйлдаа хүрэнхэй (гэрлэхэй гээрэ эдэ хэлэнуудэй тоо 6000-га хүрэнэ). Хосорхо туйлдаа хүрэнхэн хэлэнуудэй 1,5 мянганшье шуудалданхай. Гэхэ зуура, нэгэ хэлэ гүйсэд шэнжэлгэгдэ мүнөө үеын нэгэ танк худалдан абалһаа 500 дахин бага мүнэн хэрэгтэй.

Энэ хуудаһа «Эхо планеты», «Наука и жизнь» гэхэн журналуудһаа Галина ДАШЕЕВА бэлдэбэ.

ХОРИИН АРБАН НЭГЭН ЭСЭГЫН БУРЯАД ЗОНОЙ ДОМОГ ТҮҮХЭ

Шираб-Нимбу ХУБИТЫН

ТҮРЭЛ АРАДАЙМНАЙ ТҮҮХЫН БАЯЛИГНАА

Буряад-монгол зон хубисхалай урда тээ үзэг бэшэг мэдэхгүй ба уг изагуурайнгаа түүхыг «саархан дээрэ сараа гаргажа» бэшээгүй зон гэхэ мэтэ, бээ доошоо болгоһон хуурмаг үгэ һая болотор таранги байһан гэшэ ааб даа. Энэ һанамжын бурууе арад зон мэддэг байһан – эрдэмтэдше, эсэгэ үбгэнэрнайше хууша монголоор бэшэгдэһэн угай бэшэг болон Хориин, Сэлэнгын, Баргажанай буряадуудай дунда яһала тараһан түүхын зохиолнуудыг шэнжэлдэгше, уншан һонирходог, аман үгөөр бэшгэндээ дамжуулдагше байһанын дамжаггүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ буряад-монгол арадай түүхэ бэшэгүүдыг согсолоһ, тусхай ном болгожо хэблэгдэһэниинь ехэ баярламаар. 1992 ондо мэдээжэ эрдэмтэ Шираб Бодиевич Чимитдоржиевай үүсхэлээр хэблэлдэ гараһан «Буряадай түүхэ бэшэгүүд» гэдэг ном дотор 9 нимэ зохиол ороһон юм. Зүгөөр гар бэшэлгэтэй түүхэнүүд нута-нютагуудаар мүнөө болотор хадагалалдан байһан байна. Энээн тухай Шираб Бодиевич дээрэ дурсагдаһан ном дотор иигэжэ бэшэнэ: «...тухайлбал, мүнөө үедэ гуша гаран хууша монголоор моторлоһон түүхэ бэшэгүүдэй эхэ бэшэгүүд (рукописные оригиналы) нютаг нютагуудаар хадагалалдажа байжа магадгүй» гэхэн байдаг. Энэ тон зүб байна. Зүбнөө гэршэлдэн ушар гэбэл...

...Энэ жэлдэ Баян-Голой дунда һургуулийн багша Татьяна Намдаковна Хусаева хууша монголоор бэшгэни эхэ бэшэг намда харуулаад, энэ хадаа Хориин районой Баян-Гол нютагта Ринчин-Доржо Малановай хадагалжа ябаһан гар бэшэг гэшэ гээд, мүнөөнэй буряад хэлэн дээрэ оршуулжа, сониндомнай гаргаал гэжэ дурагдажа. Гараар бэшгэни зохиолой ксерокопийтой халта – алта танилсабаб. Шираб-Нимбуу Хубитын гэдэг галзууд отогой зайһанай бэшгэни зохиол байхадань, ехэ өгшөөжэ үгэбэргүйб – юуб гэхэдэ, энэ

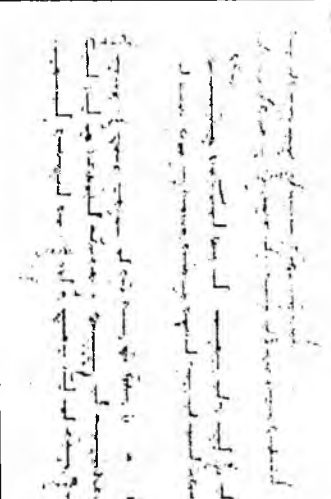
гар бэшэг аяар 1935 ондо ород эрдэмтэ Казакевич хууша монголоор Ленинградта хэблэн гаргаһан намтартай юм. Мүн энэ эхэ бэшэгһээн эрдэмтэ, нэгэ үедэ Буряадай эрдэмэй түбтэ намтай ажаллаһан, Галина Номогоновна Очирова мүнөөнэй буряад хэлэн дээрэ оршуулжа, 1992 ондо гараһан «Буряадай түүхэ бэшэгүүд» гэхэн ном дотор хэблүүлһэн бэлэй. Ехэ нягта наримаар оршуулһан гэжэ нэмэхэ ёһотойб.

Зүгөөр хожомын Ринчин-Доржо Малановтай танилсажа уулзаад, хууша монгол эхэ бэшэгһэнь хаража үзөөд байхадаа, «Хориин 11 эсэгийн зоной түүхэ бэшэг» гэшье мүнөөнэй буряад хэлэн дээрэ оршуулжа эхилтэ һэм. 111 жэлэй саана галзууд обогой зайһан Шираб-Нимбуу Хубитын гэдэгэй зохиолон, хожомын удаа удаагаар һубарюулан эхэ бэшэгһээн заһажа, нэмэжэ байгаад Бумэцпырен Бунин ба Бимба Аюшийн гэдэгүүдэй буулгажа бэшгэни түүхэ зохиол мүнөө болотор эрдэмэй шэнжэлгэдэ ороогүй (не введенный в научный оборот) баримтата зүйл гэжэ тэмдэглэхэ ёһотой.

Энэ түүхын эхэ бэшэг (оригинал-рукопись) үргэнөөрөө 21 сантиметр, утаашаа 35 сантиметр, Ород гүрэнэй фабрикада бүтээгдэһэн саархан дээрэ булад гуурһаар (шубуунай үдөөр бэшэ) моторлоһон бэшгэмэл 60 хуудһан зохиол болоно. Очировагай оршуулһан зохиолтой жэшээлбэл, удхаараа тон адли (тикгэншгегүй яалайб: түүхын дансанууд, баримтанууд дээрэ түшээглэһэн зохиол ха юм), зүгөөр зарим газарта заһабари оруулһан зохиол гэхэ хэрэгтэй.

Эхэ бэшэгһээ һүүлшын заһан буулгажа бэшгэни зүйлыг Бимба Аюшийн гэдэгэй үри хүүтэд, аша эзэнэрэй хэдэн олон жэл наринаар шүтэглэн мүнөө болотор хадагалжа ябаһанын баясхалантай, буянтай хэрэг гэшээ. Эдэ зондо, мүн Хориин Баян-Гол нютагта ажаһуудаг Ринчин-Доржо Малановта баяр баясхалан хүргөөд, энэ түүхэ бэшэгыг уншагдадай һонорто дурадхал!

Оршуулагша: Чингис ГОМБОИН.

хүбүүн Барас Болодой гэдэ изагуур түмэд уласай хаа нуугаа, тэрэнэй дүрбэдэх хүбүүн Түмэдэй гэгээн Алта хаан хэмээн алдаршаһа болоод, тэрэ хадаа Түбэдһөө дугаар Далай-лама Содно Жамсыгэ залажа, Монго орондо буддын шажаний урданайхиһаа маша ехэ дэлгэрүүлбэ.

Тэрэ мэтэ нүгөө хүбүүдн Монголой изагуур нюта бүхэндэ ноёд болон нуугаа тэдээн сооһоонь тон ах хүбүүниинь түрүү болодо бэлэй.

Хаан шэрээдэ бүгэдэной ах хүбүүн Түрэ Буладай гэгшэ дүрбэдэхи үсын Буянга Сэс хаан хэмээгшэ 1593 ондо ха болоод бэлэй. Тэрэ үедэ Буян Сэсэнэй мэдээдэ солонгууд Бүүбэй Бэйлэ баатар гэгшэ албанда манай хори буряадн байһан гэхэ. Бүүбэй Бэй баатарай нэгэдэхи һамганһ гараһан Дай-Хун тайжа гэдэ Бальжин гэжэ хатание хадам үгэхэ үедэ, Хоридой гэдэг ган хүнһөө үдэжэ олошорһон эсэгийн зон хадаа Хориин арб нэгэн отог буряад зон хад отогоороо илгарбал эдэ боло нэрлэбэл – ГАЛЗУУД, ХУБАДУ ХУАСАЙ, БАТАНА ШАРАЙД, БОДОНГУУ ХУДАЙ, ГУШИД, САГАА ХАЛЬБИН гэдэг болохо ю Эдэ зон, арбан нэгэн отог ху буряад Бальжан хатанай эн болгогдоод, Дай-Хун тайж албатад болоо бэлэй.

Тэрэ тайжа албатанга Онон голдо, Хүхэлибин хүб ба Ага шотагуудаар ехэнхи, нүүдэг байгаа. Хориин буряад отогой зон Эргунэ голд эхилэн баруун хойто зүгтэ Онон, Ага, Тура, Энгийдэй, У Итанца болон Сэлэнгын бар гараар зүүн тээшэ Вигим хүрэтэр ажаһуугаа.

Тиин Бүүбэй Бэлэй х хүлэй хоёрдохи һамганай үг ороод хүбүүндээ уурлажа, э эльгээгээд Онон голһоо Эрг гол хүрэтэр һууһан зон тэхэриюулэн асарба. Хар Бальжан хатан Ононһоо Бай хүрэтэр һуудаг албант үлэһэн бэлэй. Хаа захиралтаар Бальжан хата албатание тэхэриюулхэ г оролдобо, харин хатан алаба. Бальжан хата нүгшэһэн яһыг Тура гэдэг г эхин болохо нэгэ нуурай ү толгойдо хадагалһан гэдэг. И нуур хатанай нэр Бальжанын сагаан нуур мүнөө болотор нэрлэгд байдаг.

(Үргэлжлэлэлын хо гарахал).

БУДДЫН ШАЖАН ЭНЭДХЭГЭЭ ТҮБЭД БА МОНГОЛ БОЛООД БУРЯАД ХҮРЭТЭР ЯАЖА ДЭЛГЭРХЭН, МОНГОЛ ГЭДЭГ ЗОНУУД АЛИ УГ҂АА ИИМЭ НЭРЭТЭЙ БОЛО҂ОН, ЯМАР ХААНУУДАЙ ҺУУҺАН, МҮН ТЭДЭЭН ДОТРО҂ОО БУРЯАД ГЭДЭГ ЯҺАТАН ТҮРҮҮН ГАРАҺАН, ТЭРЭНЭЙ ХОРИИН 11 ЭСЭГЫН БУРЯАД ЗОН АНХАНҺАА БҮРЭЖЭЖЭ ҺУУҺАН БОЛООД ОРОС ЛИТЫН (КАЛЕНДАРЬ) ТООГООР 1600 ОНҺОО ХОЙШО ХЭНЭЙ МЭДЭЛДЭ, ЯМАР ШАЖАНТАЙ БА ЯМАР АХАМАДАЙ БОЛОН ҮРГЭМЖЭ, ЗАХИРГААНТАЙ БАЙҺАНИЕ ҮНДЭҺЭЛЭН ҺУБАРЮУЛАЖА, 1886 ОН БОЛОТОР ЖЭЛ ЖЭЛЭЭР ЭБЛҮҮЛЖЭ, МҮНӨӨНЭЙ САГТА МАНАЙ АЖАБАЙДАДА ЯРИХА ТУЛУУРИ БОЛГОН ЗОХӨӨН ТҮҮХЭ БЭШЭГ. ...

Эртэ сагта Сэлэнгэ голый адагта, Ангара голдо шудхадаг горхонуудай хажуугай хадануудта шиингтэй газарта гал носожо байгаа. Тиимэһээ Байгаа гал хэмээгдэдэг (гэгдэдэг) бэлэй. Нэгэ үедэ газар хүдэлжэ, тэрэ нуруу сүмэржэ, тэндэнэ нуур бири болошоод, Байгал, Байгаа галай нуур гэжэ алдаршаба. Тэрэ гэхээр одоогой (мүнөөнэй) Байгалда шудхадаг Ангарын эхиен Дээдэ Ангара гэжэ, Байгалһаа гарадаг голыг Доодо-Ангара гэн нэрлэжэ байдаг.

Тэрэ үедэ эндэ Бидэ гэдэг улад һуудаг бэлэй. Түбэд орондо Энэдхэг оронһоо хаан изагууртай Долоон Сандалита гэжэ хүн ерэжэ, Олоние Үргэншэ хаан болобо. Тэрэ хаан изагууртанһаа гараһан Алтан шэрээтэ хаанай гурбан хүбүүдэй одхон Мо-дой (Индай?) гэдэг Байгал нуурай дэргэдэ Бидэ уласай ажаһуудаг нютаг ерэнэн байгаа. Эндэ ерэжэ, Буддын 1060 (Христосын 200 он) тухайда тэрэ хүн нойон болгон үргэгдөөд, Бүртэ-Чино хэмээн алдаршаһан изагууртай. Энэ Бүртэ-Чиноийн суурилагсан нютаг Бурхан-Халдуун уула шадар байгаа, одоогой (мүнөөнэй) Бархан шотаг болоно, тэрэнэй үбэрээр урдажа Байгалда шудхадаг голыг Баргажан гол гэдэг.

Бүртэ-Чиноийн арбан нэгэдэхи үсын Бодончар гэдэгһээ Боржигин обог эхилжэ, Онон голоор шотагжаһан тэрэ обогой Есүгэй баатарһаа Буддын 2123, Христосой 1162 ондо Тэмүүжэн гэдэг хүбүүн түрбэ. Тэрэ хүбүүн 28 наһандаа Бидэ уласай эзэн болоо бэлэй. Нэгэ шубуунай шулуун дээрэ нуугаад чингир-чингир гэжэ абяа гаргахдаа, тэрэ шулууниинь хахаржа, хас эрдэни тамга гаража ербэ. Тиимэһээ Тэмүүжэн хүсэн түгэлдэр Чингис-хаан хэмээн алдаршаба.

Тэрэ хаан Хэрэлэн голый хүбөөгөөр ажаһууһан болоод, изагуур албата болохо дүшэн түмэн Бидэ уласай зон хадаа юһэн хүхэ монгол хэмээн алдаршаба. Тэрэ хаанай мэдэлэй элдэб яһатан монгол гэжэ нэрлэгдэбэ. Тэрэ Монгол хэмээн үгэ хадаа Мүн ба Гол гэхэн хоёр үгһөө бүридэнэ. Удахань хадаа һанһаа хазгайруулангүй намайе дахажа, мүн, сэхэ ябаһан улс гэхэн нэрэ болоно.

Тэрэ Чингис-хаан Манжа, Хитад болон Түбэд ороннуудыг эрхэ мэдэлдээ абаад, 45 наһан дээрээ Түбэдэй Сажая (Шажия) бандида Дагба Жалсан гэдэг ламада элшыгэ бэлэгтэйгээр эльгээжэ, өөрын энэ хойто наһандаа ламатай болхын тулада ламанарыг албанай тооһоо гаргаад, Буддын шажанай эхи табихан бэлэй.

Чингис-хаан 66 наһан хүрэтэрөө эзэн түрээ мацдуулба. Тэрэнэй нүгшэхэдэ, долоон үхибүүтэй Үгэдэй хэмээхэ Хитад, Монголой хаан болобо. Энэ хаан 1244 ондо хаан шэрээ эзэлжэ һуухадаа, Түбэдэй Сажая бандида Жалсан болон Пагба лама түрүүтэниие залажа асараад, Монгол орондо Буддын шажание ехэтэ дэлгэрүүлбэ. Тэрэнэй арбан нэгэдэхи үсын Тогоон Түмэр гэдэг 1333 ондо хаан боложо, Бэсжин хотодо һуудаг байһанаа

1362 ондо Хитад изагууртай Зосоо гэжэ өөрынгөө түшэмэлдэ хаан шэрээгээ булалгаад, тэндэһээ гансахан лэ Чингисэй хас эрдэни тамга абаад Хэрэлэн голдо ерэжэ, тэндэ Барас хэмээхэ хотыг барыжа, изагуурайнгаа албата Хүхэ Монголойнгоо үе залгамжуулан эзэлжэ һууһан бэлэй.

Энээнһээ урагша Монголой Ехэ хадуудай үедэ Монголой гүрэн Дайчин гүрэн нэрлэгдэдэг, Хитадыг эзэлээд байхадаа, тэндэхи түрүүшын хаан Даймин Гумбуу гэжэ нэрлэгдэдэг байгаа. Энэ хаан Тогоон Түмэр хаанай жэрмэгсэн (хээлитэй, түрэхэ) хатание һамган болгожо абаһан. Тэрэ хатанһаа түрэнэн хүбүүн монгол яһатай, хитад нэртэй Даймин Жулуу гэдэг хаан байгаа. Энэ хаан Богдо Зонхобо ламада залал-урилга айлдахадань, тэрэн өөрынгөө шаби Жамцан Соржие эльгээгээ, тэрэ хадаа түрэл дамжажа Жанжаа гэгээн (хутухта) гэдэг мүнөө хүрэтэр хаанай лама байдаг.

Энээнэй забһарта Буряад хэмээхэ изагуур дэлгэржэ, Байгал нуурай үмэнэхи һууһан Бидэ уластай ба Бүртэ-Чиноийн изагууртанһаар ниилэжэ үнэржэбэ. Олон болһоной ушарһаа эдэ зон урда ба баруун зүг тээшэ нүүхэ баатай

болоходонь, тэдээн сооһоо шотагтаа үлэһэн Барга баатар хэмээхэ хүн Буряад ба Хоридой гэжэ хоёр хүбүүтээ Байгалай нүгөө талада шотаглажа, загһанай агнуурар амидаржа һууһан бэлэй. Тэрээнһээ гараһан АБАЗА, ехэ ба бага ШОНО, найман ХУРАМША, АЛАГУЙ, АШИБАГАД гэхэ мэтэ Булагадай зургаан эсэгийн зон болоно. Эдэнэр Эрхүүгэй губерниин мэдэлэй буряаднар; мүн Ойхон аралай зон Сэлэнгын зүүн гарта ерэжэ, зургаан эсэгийн зонтой ниилэжэ һууна.

Нүгөөдэхи Хоридой гэшэнь шотагһаа хүдэлэнгүй һуугаа. Хоридойн нэгэдэхи гэргэн Шарадай гэгшэһээ ГАЛЗУУД түрүүтэй табан хүбүүд, хоёрдохи Наратай һамганһаа ХУАСАЙ, Бодонгууд, Батанай гэхэ мэтэ найман хүбүүд байгаа. Эдээн сооһоонь хоёр хүбүүдын үнэржөөгүй (үе залгаагүй) тула арбан нэгэн хүбүүд нэрлэгдэжэ ябана. Мүн Хориин арбан нэгэн обогтон гэжэ нэрлэгдэжэ байдаг. Эдэнэр Монголой хадуудай мэдэл дор Байгалһаа эхилээд Амур голый эхин хүрэтэр нүүдэл хэжэ, мал үсхэжэ амидаржа байгаа.

Дээрэ дурсагдаһан Тогоон Түмэр хаанай 16-дахи үе болохо Бата Мүнхэ Даян гэшэ 1479 ондо хаан боложо, 37 жэлдэ түрэ эзэлжэ байгаа. Тэрэнэй арбан нэгэн хүбүүдэй гурбадахи

Потрясенной тяжким финансовым кризисом России сексуальные шалости Билла Клинтона за пределами семейной спальни кажутся пустяком, не заслуживающим внимания. «Нам бы ваши заботы!» — только и можем

бросить мы в сердцах. Но американцев амурно — политическая грама, в центре которой оказался их президент, держит в напряжении уже семь месяцев.

КАЮЩИЙСЯ ГРЕШНИК ИЗ БЕЛОГО ДОМА

17 августа Билл Клинтон, изосех сил старавшийся сохранить амобладание, дал показания ольшому жури присяжных своих заимоотношениях с бывшей тажеркой Белого дома Моникой евински. В тот же день он выступил о телевидению и вопреки своим режним утверждениям признал, то поддерживал с ней неподобающие и даже недопустимые отношения.

Беспрецедентное выступление авы администрации в роли блично кающегося грешника ало кульминацией этой истории, разительно напоминающей ыльную оперу». Однако занавес ка не опущен, и не исключено, о развязка окажется еще более аматичной.

Вопреки ожиданиям Белого ма многим американцам не нравилось телеобращение интона. Коробят его агрессивный н, практически завуалированная попытка ьяснить собственные проблемы оисками спецпрокурора. Людям з самым деле претят альковные аробности чужой жизни, но это означает, что они готовы инимать на веру невнятные ьяснения своего любвеобильного зера и очередные заверения, то впредь все будет иначе. Как изал в прямом эфире один из диослушателей. «меня

действительно не касается, с кем спит президент. Но если он это делает в рабочем кабинете, я уже вправе этим интересоваться хотя бы как налогоплательщик. Кстати, и на работу того же Старра каждый из тех, кто платит налоги, потратил всего центов по 50. Немного, если учесть, что речь идет о соблюдении законов главой государства.

Крайне негативно было воспринято выступление Клинтона газетками, включая и те, которые принято считать либеральными. В редакционных статьях звучат слова о том, что президент «навсегда подорвал доверие к себе», «опозорил свой пост и себя самого». Даже если нет оснований для импичмента, «доводы в пользу его добровольной отставки очень весомы». В хоре из полутора десятков самых авторитетных газетных голосов нет ни одного, в котором бы так или иначе не осуждались действия президента.

Критика раздается даже со стороны тех, кто всегда считался близкими соратниками Клинтона. «Мы пережили семь месяцев ада с этой историей: ею затронуты все

ветви правительства, — сказал, например, бывший начальник аппарата сотрудников Белого дома Леон Панетта. — Ослаблен президент, подорвано доверие к юридической власти, особенно к аппарату спецпрокурора. Созданы заторы в законодательной деятельности конгресса. Страну пора лечить».

Полную и безоговорочную поддержку президенту, судя по тому, что попадает в печать, выражают сейчас разве только действующие члены его администрации да еще его жена. Учитывая характер признаний, с которыми пришлось выступать Клинтону, последнее могло бы показаться удивительным, но только не для тех, кто хотя бы понаслышке знает Хиллари. В заявлении через своего пресс-секретаря она утверждает, что «верит в президента», питает к нему «сострадательную и неизменную любовь» и «сохраняет приверженность» их браку.

Андрей ШИТОВ.
Вашингтон.

В сопровождении надежной охраны Моника Левински прибыла в федеральный суд.

СКИНЕМСЯ НА КЛИНТОНА!

Призвали Америку преданные сторонники президента США. И Америка ответила на это массовым долларовым порывом, поскольку и здесь немало людей, считающих, что «публичная стирка» президентского белья зашла слишком далеко.

«Мне просто жаль этого парня. Что я еще могу сказать?» — объяснил слесарь Уолтер Бергман из Ньютона в штате Массачусетс свой перевод в 25 долларов в поддержку «Друга Билла». Благодаря таким первоначальным персональным благотворительным фондам президента США, созданным для сбора средств на оплату его многочисленных судебных расходов, вырос к концу августа до 2,2 миллиона долларов.

Среди доноров, как сообщила доверенный представитель фонда и наш вашингтонский корреспондент Сергей Хаботин, значатся, в частности, популярный американский актер Том Хэнкс, известный российским зрителям по фильму «Форрест Гамп», создатель «Звездных войн» Стивен Спилберг, его супруга, ряд других деятелей кино и искусств, предприниматели. Разумеется, размер их помощи президенту существенно превышает 25 долларов Бергмана.

За шесть месяцев существования фонда около 60 человек внесли в него пожертвования в размере 10

тысяч долларов каждый (максимально допустимая правилами фонда сумма).

В отличие от прежнего аналогичного фонда, просуществовавшего три с половиной года и закрытого полгода назад по причине банкротства, дела нынешнего «президентского казначейства» идут неплохо. При его организации были учтены ошибки предшественника, правила которого содержали большое количество ограничений и запретов. В частности, верхняя планка пожертвований в нем составляла лишь 1 тысячу долларов. «Первопроходцу» удалось собрать в общей сложности 1,3 миллиона «зеленых» и выплатить 766 тысяч долларов по юридическим счетам Клинтона.

Новый фонд уже перевел на предусмотренные цели 1,25 миллиона баксов, но все же этого недостаточно для всех расчетов президента с адвокатами и судебными служащими. Смирком дорого ему обходятся увлечения на стороне. Один только иск Пола Джонс, обвинявшей Клинтона в «сексуальных домогательствах» в его бытность губернатором штата Арканзас, потребовал расходов в размере почти 2 миллионов долларов. На сегодня долг Клинтона достиг 4,5 миллиона долларов.

На снимке: Хиллари Клинтон продолжает «сострадательную любовь» к мужу.

ТЕЛЕОБРАЩЕНИЕ БИЛЛА КЛИНТОНА

Сегодня в этой комнате, в этом кресле я давал показания аппарату независимого прокурора и ольшому жури.

А откровенно отвечал на их вопросы, включая аросы о моей личной жизни, такие вопросы, на орые ни при каких обстоятельствах не захотел бы ечать ни один американский гражданин. И все же я жен взять на себя всю полноту ответственности за и действия, как публичные, так и приватные.

а, у меня были неподобающие отношения с Левински. ее того, недопустимые отношения. Это было ульгатом грубого недомыслия и личной оплошности, оторые только я несую полную ответственность.

ю я заявил сегодня Большому жури и говорю ьрвам, что никогда никого не просил глат, скрывать, уничтожать улики или предпринимать какие-либо е противозаконные действия.

Я знаю, что мои публичные высказывания и мое Молчание об этом деле создавали ложное впечатление. Я вводил в заблуждение окружающих, включая даже собственную жену. Я об этом глубоко сожалею.

Кроме того, я испытывал неподдельное и серьезное беспокойство по поводу расследования спецпрокурора, начавшегося с изучения деловых операций частных лиц, совершавшихся 20 лет назад. Добавлю — деловых операций, в которых более двух лет независимое федеральное ведомство не усмотрело никаких признаков каких бы то ни было нарушений ни с моей стороны, ни со стороны моей жены.

Затем расследование спецпрокурора стало затрагивать моих сотрудников и друзей, а там вторглось и в мою личную жизнь. Теперь же ведется расследование по поводу самого этого расследования.

Теперь это дело касается только меня, двух самых

дорогих моих людей — жены и дочери — и Бога, в которого мы верим. Я должен исправить то, что совершил, и готов для этого на все.

Даже президенты имеют право на личную жизнь. Пора прекратить эти попытки уничтожить человека как личность, это вторжение в частную жизнь и занятия нашей общей национальной жизнью.

Нашу страну слишком долго отвлекала от дел эта история, и я признаю свою ответственность за ту роль, которую во всем этом сыграл. Это все, что в моих силах.

Нас ждет важная работа — реальные возможности, которые надо использовать, реальные проблемы, которые надо решать, реальные заботы в сфере безопасности.

Из журнала «Эхо планеты» с сокращениями.

абанан хууринь үеын үедэ хэтэдээ мүнхэ арад зонийнгоо анхаралда орон, дурдуулжал байха, харин мүнөө «Үнэн» газетэдэ 1990 ондо, 1995 ондо хэблэн гаргалан хабтагар ехэнүүд газетэнүүд табигдаад байна. Энэ газетэнүүдгэ Мэлс Самбуев тухай

хүдэлөө ха юмши, нээрээ, ши юун гэжэ хананабши гэхэдэм, Соня (Гончикова минии бүлэ басагамни, иимэрхүү хөөрөөнүүд дундамнай боложол байдаг). Түрэлтүүхээ тоолобол, та минии бүлэ-хээтэй болонот. Намнаа бэшэн таниие, бэшэн гэхэдэ олон ааб даа, ородууд сооябан хадаа «төтя» гэхээ

Цырен-Дулма ДОНДОКОВА

ааб даа, тиимэ «бииркэтэй» түрэдэг поэдүүдш «раз-два обчелся» гээд үсөөн байха даа гэхэдэнь: Шамда тэрэ бииркэ бии гэжэ этигэхээр лэ даа, - гэхэдэм - Бии даа, бии. Би өөрыгөө магтана

ТВИНЬ ТААБАЙ
Үндэр шэнги буурал,
Үльгэр шэнги сээл,
Аглаг Сагаа шотагтаа
Аха захал байһан юм
минии таабай.

МЭЛС САМБУЕВ – «НАНАНАЙ БЭШЭГТЭ»

ХАРАНХЫЕ харанхы гэхэгүй, хадые үндэр гэхэгүй зориг түгэс Захааминда 1940 ондо түрэн эрхим дууша-шүлэгшэ буряад хүбүүдэймнай нэгэн болохо Мэлс Самбуев огторгойһоо юм гү, али эжин нюуса үбэр сооһоо энэ найхан шотагта дэбхэршэн байна.

Ухибүүн ябаха зуураа эсэһингээ үгэнэн нэрэ, юрын нэрэ бэшэ хадан хүндэгэ энэ нэрэдээ хүрэмэ хүн болохо ёһотойб гэжэ шэбшээд... Ухибүүн наһаяа дурдалганууд, илангаяа 1990 онойхидонь «Доржо таабайнь» дүүрэнээрээ поэдэй 50 наһа гүйсэ-һыень тэмдэглэн суутай зохёолыень Клара Самбуева хэблэдэ бэлдэн байна. Манай Уран зохёолшодой холбооной зүгһөө портретэйгээр, ород, буряад дээрэ тобшомол мэдээсэлтэйгээр буклет бэлдэжэ үгэнэн байна. Иигээд хараад үзэхэдэ, Мэлс Самбуев ахир баһааа эхилээд абяан шанга, бээр бага тээшээ хааб даа, зүгөөр

ханашаб. Харин мүнөө минии хамта хүдэлхэн Мэлсые бэшэхэдтэй һонирхоод... «Хээтэй, Мэлс тухай найнаар, һонирхолтойгөөр бэшэгыл даа гэхэншые хаа, Мэлс тухай хэлэлтэй намда ямархан ушарнууд минии зосоо үлэшэнхэй байна гэшшэб гэжэ ханаад байн-байн ханададаг лэ байна, Мэлс телевиденидэ редактораар хүдэлөө ха юм даа. Дамжуулгануудаа ехэ түргэн хэжэрхидэг гэжэ удаанш болонгүй мэдээжэ болоо һэн. Ехэ удаанш болонгүй ород буряадгүй, тэдэнэйнгээ хэлэһые шагнадаг, зүб лэ хэлэнэ ха гэжэ дэмжэдэг болоо һэмди. Мэлс бидэ хоёр үхибүүдгэ зоржуулан журналар хоюулаа хуугаад үхибүүдгэ хандажа дамжуулга ябуулдаг байгаабди. Нэгэтэ тэрэ дамжуулгынгаа забһарта хэн нэгые хүлээжэ хуужа байгараа Мэлсхэ «шимнай яагаад поэт болоһон хүмши, минн онгойлдожо хуунхаар хөөрлэдэжэ хууял, гэхэдэм... Мэлс: хүн гээшэш түрэхэһөө поэт болохо гэхэн «бииркэтэй» түрэдэг юм. Иимэ «бииркэтэй» хүн заабол поэт болодог юм», - гэхэдэнь, «Тэрэ «бииркэнь» хаана байдаг юм», - гэжэ хэлээш үрдээгүй байтарни, Мэлс: «Зүрхэндөө үлгөөтэй байһан байха» - гээд, һэнгэргүй харюусахадань, үхэтэрөө энеэдһэм хүрөөш хаа, гэнгэ экран нээгдэшөө хаань, зарһайгараа энеэжэ хууха гүш, оош даа, энеэдээ досоогоо бариха гэдэг бэрхэтэйл байшаба даа, тээ яаха байнаш, арга үгы. Нэгэ иимэ ушар болоһон юм лэ даа. Тэрэ дамжуулгынгаа дүүрэхэдэ, гаража энеэдэхынгээ забһарга Мэлсхэ хандажа: «Байл даа-байл даа, тэрэ зүрхэндөө үлгөөтэй «бииркыеш» шагнахам», - гэхэдэм, Мэлс: тэрэ «бииркэш» бэшэжэ байхадаа гү, али бэшэн шүлэгөө хүнүүдгэ уншажа байхадаа ханхинахыса ханхинаха, тиихэ зуураа, Софья Жимбиевна, баһа тиимэ «бииркэ» танайнай зүрхэндэ ханхинажа байгаагүй юм гү? гэхэдэнь, би харюусаа һэм, гээд... Соня энеэжэ: «биш шам шэнги поэт болохо гэхэн бииркэгүй байһанаа мүнөө шамтай хөөрлэдэхдөө, нээрээшые, тиимэ «бииркэ» түрэхэһөө байдаг ха гэжэ мүнөө багалан мэдэнэб. Мэлс, ехэ һонёор, үнэхөөр поэт хүнэй үгөөр хэлэжэ ойлгуулаһан даа. Мэлс, хэлэлши, поэт бүхэн тиимэ «бииркэтэй» түрэдэг юм гү? гэжэ хурахадам, Мэлс: үгы

бэшэб. Бии байхадань юундэ нюуха юмши. Гэхэ мэтээр улс хоорондын хөөрөөһөө эхилээд... забһарай гарахада элдэб бэеын юумэ хэлсэжэ, ама хоһон байхагүйш. Нэгэтэ би Мэлсхэ хэлэбэб: ши бидэ хоёр Эрхүүгэй университетдээ эхилээд нилээн үнинэй ойро дүтын амин байдаг бэшэ гүбди. Зүгөөр шим наймагаа Софья Жимбиевна гэнгүй Соня гыш гэхэдэм, Мэлсэм: «Үгы, шим намнаа эгшэ даа, шинии 5-дахи курсда байхада, биш һаял I-дэхи курсда ороо һэмнайб даа. Юу, ши тиихэдэ дүтэ хүрешгүй дангина ябаа ха юмши, - гэбэ: «Мэлс, ши мүнөө Буряадай телевиденин редактор нилээн томоотой, биб гэхэн хүн болоо ха юмши даа. Нэгэ тиихэдэ шүлэгөө уншажа байхыеш хараад үхэтэрөө энеэгээ һэм». Тиихэдэм Мэлс: «Юундэ, юундэ үхэтэрөө энеэгээ хүмши», - гээд аһал-дшахадань, баһал тэрэ энеэдээ дабтан энеэжэ харюусабаб: гүшаш хүрөөгүй хори гаранай хүбүүн ябаһан аад: «Минии залуу ябахад гэжэ байжа бардаастай хоолойгоороо шүлэгөө уншажа байхадаа... хүнүүдгэ ехэл томоотой, үнинэй үнэнэй түлөө гуурһаа гүйлгэн, хүбүүхэн бэшэ, хүндэл гэмэ наһажал, уран үгын урьха бахим, баригшадань нэгэн гээшэб гэжэ ханаһан байгаа бэшэ аалши даа гэхэдэм: «Поэзи гээшэш потологүй юм ха юм даа. Улаан наранһаа хурдан, урдаһан уһанһаа хурдан - хадагалаатай байһан халуун зүрхэндэ хүрөөд байха эди шэдтэй. Энэнтэй нүхэсэбэл, дэлхэйн «хурдануудай» саада тээ дэбхэрээд абаха хүсэлэй шамда бутууля хаяад байхадань, үнэхөөр ши поэт һаа үгы гэжэ байха аалши. Нэтэрүү байгаагүй һаа «нэг хоёр» тоодо орохогүйш. Тус хөөрөөнэй удаа Буряадаа суурһан эрхим поэдүүдэй нэгэн болохо Мэлс Самбуевай дүрэ үеын үедэ дамбагдажа, бүрин ойлгогдожо байха бээ гэжэ найдаад, миннишые мэдэхын тэдысэ, үнэхөөрөөл нарыатай, суутайханаар поэзин жооло шанга барижа ердээ... Ой тайгата Захаамин оршомой Сагаа шотагтаа Самбуев Мэлс гээшэб гээд... хүлэгһөө дэбхэрэн буугаад... Буряадайдангаа үмэнэ бүхы арад түмэндөө уянгата үгөөрөө хандан байгаа бэлэй:

Уран дүшэһөө эхитэй
Уулын булаг Сэхирэй
Урасхал шэнги тунгалаг
Уярган сэдхэлтэй юм һэн
минии таабай.

Дурдам холоһын үнгэ
Дуураһан утаһан
бүһэдөө
Мүнгшэ дарханай
бүтээһэн

Мүлгүрсагаан хутагатай һэн
минии таабай.

Айл болошотороо
амаршалан,
Найр дээрһе юрьсэжэ,
Төөриг хүндын хойморто
Төөлэй барин хуудат һэн
минии таабай.

Хүлэгэй дошхоһине
эмээллэжэ,
Хүнэй найнтай нүхэсэжэ,
Дуудан уриһан айлайдаа
Дуунай гоёые дууладаг һэн
минии таабай.

Эгээл холоһоо бусахадаа,
Эмээл дээрһэн буужа,
Хабилан үдһэн газараа
Хаража удаан зогсодог һэн
минии таабай.

Үлгэн энэ дэлхэй дээрэ
Үргэн Сагааһаа найхан
Ондоо шотаг байхагүй
гээд,
Одоол баясан хэлдэг һэн
минии таабай.

Сээл буряад зонийнгоо
Сэбэр гуламтын галай
Энхэ посохо байһанда,
Этинги, һүгдэн ябадаг һэн
минии таабай.

Эрхим дэдын үльгэршэдтэ
Эхилэн бэшэгшэ
шүлэгшэдтэ
Гэсэрэй юһэн һалаа
Гэрэлтэ зүрхэнһөө үрэдэг
минии таабай.

Элбэг золоор билгарһан
Энэ сэнгүү наһандаа
Тан шэнги уужам
сэдхэлтэй,
Тан шэнги этигэлтэй
ябаһайб минии таабай.

Тус шүлэгөөрөө Мэл Самбуев туг хэжэ, Буряадайнгаа уран зохёол найшаагдан абтабаш энэ поэмэнь ород дээ үлүү шангаар эдэлһ: үнэхөөрөөл поэзин боложо үгэнэн байна.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: М.С. Буев, А. Танхаев хоёр М. Самбуев нүхэд зохёолш тойгоо.

**5 ОКТЯБРЯ,
ПОНЕДЕЛЬНИК**

ОРТ
7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.20 Премьера сериала «Жестокый ангел»
11.20 Взгляд
12.20 Смехопанорама
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 Миллицидский сериал «Улицы разбитых фонарей»
15.30 Мультсериал «Альберт - пятый мушкетер»
16.15 Новые приключения Синдбада
16.45 Счастливого случая
17.30 До 16 и старше...
18.00 Жестокый ангел
19.00 Новости
19.20 Угадай мелодию
19.50 Час пик
20.15 Тема
20.55 «Улицы разбитых фонарей»
22.00 Время
22.35 Спокойной ночи, малыши
22.50 Мелодрама «Разные судьбы»
00.50 Документальный детектив «Фальшивые миллионы» (Дело 1994 года)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыкальный десерт
12.00 Вести
12.30 «Королева Марго»
15.00 Вести
15.30 «Династия-2. Семья Колби»
16.15 Диалоги о животных
17.15 Позвоните Кузе
17.30 Первые поцелуи

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 Мультфильм
18.25 Дорога. Водитель. Пешеход
18.35 Улгур
18.30 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Консультирует специалист (Ст.27 Федерального Закона от 24.07.98) Об обязательном соц. страховании от несчастного случая. На правах рекламы профессиональный работодатель

**6 ОКТЯБРЯ,
ВТОРНИК**

ОРТ
7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.20 «Жестокый ангел»
11.20 Взгляд
12.20 Смехопанорама
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 «Улицы разбитых фонарей»
15.05 Вокруг света
15.30 «Альберт - пятый мушкетер»
16.00 Новости
16.15 Новые приключения Синдбада
16.45 Счастливого случая
17.30 До 16 и старше...
18.00 Жестокый ангел
19.00 Новости
19.20 Угадай мелодию
19.50 Час пик
20.15 Тема
20.55 «Улицы разбитых фонарей»
22.00 Время
22.35 Спокойной ночи, малыши
22.50 Мелодрама «Разные судьбы»
00.50 Документальный детектив «Фальшивые миллионы» (Дело 1994 года)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыкальный десерт
12.00 Вести
12.30 «Королева Марго»
15.00 Вести
15.30 «Династия-2. Семья Колби»
16.15 Диалоги о животных
17.15 Позвоните Кузе
17.30 Первые поцелуи

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 Мультфильм
18.25 Дорога. Водитель. Пешеход
18.35 Улгур
18.30 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Консультирует специалист (Ст.27 Федерального Закона от 24.07.98) Об обязательном соц. страховании от несчастного случая. На правах рекламы профессиональный работодатель

**7 ОКТЯБРЯ,
СРЕДА**

ОРТ
7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.20 «Жестокый ангел»
11.20 Тема
12.15 В мире животных
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 «Улицы разбитых фонарей»
15.05 Вокруг света
15.30 «Альберт - пятый мушкетер»
16.00 Новости
16.15 Новые приключения Синдбада
16.45 Зов джунглей
17.10 Детские анекдоты
17.35 До 16 и старше...
18.00 Жестокый ангел
19.00 Новости
19.20 Угадай мелодию
19.50 Час пик
20.15 Тема
20.55 «Улицы разбитых фонарей»
22.00 Время
22.35 Спокойной ночи, малыши
22.50 Триплер «Тот, кто меня бережет»
00.55 Хоккей. Евролига «Цуг» (Швейцария)- «Динамо» (Москва) (3-ий период, до 01.45)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыкальный десерт
12.00 Вести
12.30 «Королева Марго»
13.25 Старая квартира. Год 1968. часть 2-я
14.30 Авто-шоу
15.00 Вести
15.30 «Династия-2. Семья Колби»
16.20 Диалоги о животных
17.15 Позвоните Кузе
17.30 Первые поцелуи

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 Мультфильм
18.25 Бамбахай
19.00 Рек-тайм
19.15 Ассент
19.30 К 10-летию ВЛКСМ. Сын
20.00 Мир животных
20.20 Рек-тайм
20.30 Художественная новостная программа
20.50 Рек-тайм

**8 ОКТЯБРЯ,
ЧЕТВЕРГ**

ОРТ
7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.20 «Жестокый ангел»
11.20 Человек в маске
12.05 Клуб путешественников
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 «Улицы разбитых фонарей»
15.05 Вокруг света
16.20 «Невероятные приключения Джонни Квеста»
16.00 Новости
16.15 Новые приключения Синдбада
16.45 Классная компания
17.05 Умники и умницы
17.30 До 16 и старше...
18.00 Жестокый ангел
19.00 Новости
19.20 Эти забавные животные
19.50 Час пик
20.15 Тема
20.55 «Улицы разбитых фонарей»
22.00 Время
22.35 Спокойной ночи, малыши
22.50 Детектив «Кодекс бесчестия» (до 01.35)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыкальный десерт
12.00 Вести
12.30 «Графиня де Монсоро»
13.25 Старая квартира. Год. 1969. часть 2-я
14.45 Тысяча и один день
15.00 Вести
15.30 «Династия-2. Семья Колби»
16.15 Диалоги о животных
17.15 Позвоните Кузе
17.30 Первые поцелуи
18.00 Вести

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 «Три, четыре...»
18.25 Сагай хурдэ
18.50 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Ассент
19.30 К 10-летию ВЛКСМ. Сын
20.00 Мир животных
20.20 Рек-тайм
20.30 Художественная новостная программа
20.50 Рек-тайм

**9 ОКТЯБРЯ,
ПЯТНИЦА**

ОРТ
7.00 Доброе утро.
10.00 Новости
10.20 Жестокый ангел
11.20 Человек и закон
12.00 Чтобы помнили
12.40 Смак
13.00 Новости
13.15 Программа «Вместе»
14.05 «Улицы разбитых фонарей»
15.10 Серебрянный шар
16.00 Новости
16.15 Фильм-сказка «Волшебная лампа Аладдина»
18.00 Жестокый ангел
19.00 Новости
19.20 Джентльмен-шоу
19.50 Играй гармонь, любимая
20.25 Здоровье
20.55 Поле чудес
22.00 Время
22.35 Спокойной ночи, малыши
22.50 Детектив «Тайна Карибского залива»
01.10 Жизнь замечательных людей. Питер Штайн (до 01.45)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыкальный десерт
12.00 Вести
12.30 «Графиня де Монсоро»
13.25 Старая квартира. Год. 1969. часть 2-я
14.45 Тысяча и один день
15.00 Вести
15.30 «Династия-2. Семья Колби»
16.15 Диалоги о животных
17.15 Позвоните Кузе
17.30 Первые поцелуи
18.00 Вести

Бурятское ТВ

18.30 М/ф
18.40 Дела деревенские
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм
19.30 Ассент
19.30 К 10-летию ВЛКСМ. Сын
20.00 Мир животных
20.20 Рек-тайм
20.30 Художественная новостная программа
20.50 Рек-тайм

**10 ОКТЯБРЯ,
СУББОТА**

ОРТ
9.00 Приключенческий фильм «Приступить к ликвидации» 1с.
10.10 Мультфильм
10.45 Слово пастыря
11.00 Новости
11.15 Домашняя библиотека
11.35 Наталья Крачковская в программе «Чердачок»
12.10 Утренняя почта
12.45 Каламбур
13.20 Смак
13.35 Никита Михалков. Музыка русской живописи
14.05 Фильм «Однажды ХХлет спустя»
15.25 Цивилизация
16.00 Новости
16.15 В мире животных
16.50 Мультфильм
17.15 КВН-ассорти
17.45 Женские истории. Галина Старовойтова
18.15 Как это было
19.00 Новости
19.20 Золотая лихорадка
20.00 Концерт
20.25 Комедия «Слуги дьявола»
22.00 Время
22.40 Сериал «Секретные материалы»
00.30 Новости
00.50 Футбол. Отборочный матч чемпионата Европы. Сб. Россия-Сб. Франция
00.30 Коллекция первого канала. Комедия «Нью-Йоркские истории» (до 05.20)

РОССИЯ

9.00 Мультфильм
9.20 Фильм «Ариэль»
10.30 Почта РТР
11.00 Доброе утро, страна
11.35 Сам себе режиссер
12.05 Аншлаг
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг с Леонидом Куравлевым
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.30 Парламентный час
16.25 Флаперин
17.10 Закон и порядок
18.00 Вести

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 «Три, четыре...»
18.25 Сагай хурдэ
18.50 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Ассент
19.30 К 10-летию ВЛКСМ. Сын
20.00 Мир животных
20.20 Рек-тайм
20.30 Художественная новостная программа
20.50 Рек-тайм

**11 ОКТЯБРЯ,
ВОСКРЕСЕНЬЕ**

ОРТ
9.00 «Приступить к ликвидации» 2 сер.
10.10 Мультфильм
10.35 Дисней-клуб
11.00 Новости
11.35 Непутевые заметки
11.30 Пока все дома
12.10 Утренняя звезда
13.00 Служу России
13.30 Играй, гармонь любимая
14.00 Крестьянские ведомости
14.30 Все путешествия команды Кусто
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.15 Клуб путешественников
17.05 Виктория Токарева в программе «Абазур»
17.35 Дисней-клуб
18.30 Помни... люблю... Анатолий Новиков
19.05 Колесо истории
19.50 Золотая серия. Мелодрама «Принцесса на бабах»
21.55 Киноафиша
22.00 Время и мы
23.00 Супербоевик «Смертельное оружие-3»
01.15 Футбольное обозрение
01.45 Новости
02.00 БАГЗ-3. Вместе (до 03.00)

РОССИЯ

9.00 М/ф
9.20 Фильм «Ариэль»
10.30 Почта РТР
11.00 Доброе утро, страна
11.35 Сам себе режиссер
12.05 Аншлаг
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг с Леонидом Куравлевым
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.30 Парламентный час
16.25 Флаперин
17.10 Закон и порядок
18.00 Вести

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 «Три, четыре...»
18.25 Сагай хурдэ
18.50 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Ассент
19.30 К 10-летию ВЛКСМ. Сын
20.00 Мир животных
20.20 Рек-тайм
20.30 Художественная новостная программа
20.50 Рек-тайм

15.30 Парламентный час
16.25 Фелдшер
17.00 Вечерний концерт
17.10 Закон и порядок
17.15 Мобильная связь
17.20 Предвестие печали
22.00 Зеркало
22.55 Совершенно секретно
23.50 Концерт «Легенда тысячелетия»

«АРИГ УС»
09.00 Ариг Ус - детям: м/ф «Привет, мартышке», «Бабочка», х/ф «Мэри Поппинс, до свидания» 2 с.
10.45 Нон-стоп лист
10.50 Шоу еды «Пальчики оближешь»
11.20 Х/ф «Завоеватель Коринфа»
12.45 Ариг Ус детям: м/ф «Сказки-невелички», «Следствие ведут колобки»
13.15 Великие ценности мира: «Артемиды» 2 ч.
13.45 Нон-стоп лист
13.50 Путешествия с Нац.Геогр. Общ-вом
14.50 Звезды о звездах: Юлиан
15.20 Сернал: «Красотка» 3, 4 сс.
17.00 Благая весть
17.30 Нон-стоп лист
17.35 Сернал по выходным: «Робин Гуд» 13 с.
18.35 Муз. подарок
18.50 Победителей не судят. Программа В.Добрынина
19.50 Наше кино: Импотент
21.20 Нон-стоп лист
21.25 Вы-очевидец
21.45 Х/ф «Свое место»
23.25 Шоу Бенни Хилла
23.55 Ночной сеанс: «Рейс на Эктебе»

Бурятское ТВ
18.00 М/фильм
18.25 Тоонто. Художник Л.Доржиев
18.50 «Импакс-центр» представляет
18.55 Мунхэ зула
19.20 Примите поздравления

Россия
20.00 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Добрый вечер
22.15 Праздничный концерт к 75-летию Михаила Танича
00.05 Боевик «Наемный убийца»

«АРИГ УС»
9.00 Ариг Ус - детям: м/ф «С бору по сосенке», «Ошибки дядюшки АУ», х/ф «Мэри Поппинс, до свидания» 1 с.
10.50 Нон-стоп лист
10.55 Маленькое утреннее шоу «З.К.»
11.20 Территория ТВ-6
11.50 Наше кино: «Путевка в жизнь»
13.30 Нон-стоп лист
13.35 Ариг Ус детям: м/ф «Снежная королева»
14.45 Путешествия с Нац.Геогр. Общ-м
15.45 Сернал «Красотка» 1, 2 сс.
17.25 Благая весть
17.55 Нон-стоп лист
18.00 Сернал по выходным: «Робин Гуд»
19.00 Муз. подарок
19.15 Х/ф «Беглецы»
20.45 Шоу Иваана Демидова «Обоз»
21.10 Нон-стоп лист
21.15 Х/ф «Найти и обезвредить»
22.50 Шоу Бенни Хилла
23.25 Маленькое ночное шоу «З.К.»
23.55 Ночной сеанс: «Синий бархат»

РАДИО
7.15-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии» Литературно-художественная программа «Алтаргана»
9.10-10.00 - «Школьный канал»: «Школа, которую ты выбрал»: «Эдиршуул»(на бур. яз.)

Россия
21.00 Вести
21.35 Аншлаг
22.35 Полит. детектив «Три дня Кондора»
00.30 История одного события
00.45 Дежурная часть
01.00 Вести
01.30 Подробности

«АРИГ УС»
16.00 Ариг Ус детям: м/с «Пуговка и Рыжик» 5 с.
16.15 Любишь - смотри
16.25 Диск-канал
17.00 Те кто
17.20 ТСН-6
17.30 Т/с «Кунг-фу. Легенда продолжается»
17.55 Благая весть
18.20 Т/с «Эдера» 4 с.
19.20 Нон-стоп лист
19.25 Муз. подарок
19.35 «Жара в Акапулько» 10 с.
20.25 Нон-стоп лист
20.30 «Восточный экспресс»
20.45 «Байки из кухни»
20.50 Золотая карта
21.00 «Мой город»
21.25 Нон-стоп лист
21.30 «Восточный экспресс»
21.45 Дорожный патруль
22.00 ОСП-студия
22.55 Сернал LEXX
23.50 В мире людей
00.20 Диск-канал
00.50 Ночной сеанс: «Ночи Малибу»

РАДИО
6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.15-7.40 Программа «Встречи». Антикризисная программа Бурятии
7.40-8.00 «Юность республики» (на бур. яз.)
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 «Час вашего письма» Муз. программа по заявкам радиослушателей
19.12-20.00 - Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».

Россия
21.00 Вести
21.35 Два рояля
22.15 Грязные танцы
22.40 Премьера нового русского сериала на канале РТР «Самозванцы»
23.40 Притворщик
00.30 История одного события
00.45 Дежурная часть
01.00 Вести
01.30 Подробности (до 01.45)

«АРИГ УС»
16.00 Ариг Ус детям: м/с «Пуговка и Рыжик»
16.15 Любишь-смотри
16.25 Диск-канал
17.00 Те кто
17.20 ТСН-6
17.30 Т/с «Кунг-Фу. Легенда продолжается» 3 с.
17.55 Благая весть
18.25 Т/с «Эдера» 3 с.
19.20 Нон-стоп лист
19.25 Муз. подарок
19.35 «Жара в Акапулько» 9 с.
20.25 Нон-стоп лист
20.30 «Восточный экспресс»
20.45 «Байки из кухни»
20.50 Золотая карта
21.00 Юм. сернал «33 квадратных метра. Дачные истории»
21.30 «Восточный экспресс»
21.45 Дорожный патруль
21.55 Нон-стоп лист
22.00 Ток-шоу «Я сама»
Бальзаковский возраст
22.55 Сернал: «Зов убийцы»
23.50 В мире людей
00.20 Диск-канал
00.50 Ночной сеанс: «На лезвии ножа»

РАДИО
6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.15-7.35 Утренний концерт
7.35-8.00 Актуальные интервью
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 Муз. передача из цикла «Встреча для вас»
19.12-19.27 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 Актуальное интервью (на бур. яз.)
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

Россия
21.00 Вести
21.35 Сам себе режиссер
22.05 Презентация нового русского сериала на канале РТР
22.15 Сатирическая комедия «Тридцать три»
23.30 Агата Кристи. Пуаро
00.30 История одного события
00.45 Дежурная часть
01.00 Вести
01.30 Подробности (до 01.45)

«АРИГ УС»
16.00 Ариг Ус детям: м/с «Пуговка и Рыжик» 3 с.
16.15 Любишь-смотри
16.25 Диск-канал
17.00 Те кто
17.20 ТСН-6
17.30 Сернал для подростков: «Кунг-фу. Легенда продолжается» 2 с.
17.55 Благая весть
18.25 Т/с «Эдера» 2 с.
19.20 Нон-стоп лист
19.25 Муз. подарок
19.35 Т/с «Жара в Акапулько» 8 с.
20.25 Нон-стоп лист
20.30 «Восточный экспресс»
20.45 «Байки из кухни»
20.50 Золотая карта
21.00 Назло рекордам
21.30 «Восточный экспресс»
21.45 Дорожный патруль
21.55 Нон-стоп лист
22.00 Мужской клуб. «Лучший контрацептив - мозги»
22.55 Сернал Хроники Индианы Джонса: Молодой Джонс и путь канала
23.50 В мире людей
00.20 Диск-канал
00.50 Ночной сеанс: «Клубок»

РАДИО
6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.17-7.40 «Боди сдэхэл» (на бур. яз.)
7.40-8.00 День учителя. Беседа с педагогом Т.В.Жаворонковой
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 «Молодые звезды оперного». Муз. передача (на бур. яз.)
19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 «Алтан зула». Передача для детей (на бур. яз.)
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

Россия
21.00 Вести
21.30 Аншлаг представляет...
22.00 Криминальная драма «Семь дней после убийства»
23.40 ПСИ фактор
00.30 История одного события
00.45 Дежурная часть
01.00 Вести
01.30 Подробности (до 01.45)

«АРИГ УС»
16.00 М/фильмы «Пуговка и Рыжик» 2 с.
16.15 Любишь - смотри
16.25 Диск-канал
17.00 Те кто
17.20 ТСН-6
17.30 Сернал для подростков: «Кунг-фу. Легенда продолжается» 1 с.
17.55 Благая весть
18.25 Т/с «Эдера» 1 с.
19.15 Нон-стоп лист
19.20 Муз. подарок
19.35 Т/с «Жара в Акапулько» 7 с.
20.25 Нон-стоп лист
20.30 «Восточный экспресс»
20.45 «Байки из кухни»
20.50 Золотая карта
21.00 Катастрофы и войны недели
21.30 «Восточный экспресс»
21.45 Дорожный патруль
21.55 Нон-стоп лист
22.00 Акулы пера
22.15 Сернал: Театр Рея Бредбри
23.50 В мире людей
00.20 Диск-канал

РАДИО
6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.17-7.40 «Боди сдэхэл» (на бур. яз.)
7.40-8.00 День учителя. Беседа с педагогом Т.В.Жаворонковой
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 «Молодые звезды оперного». Муз. передача (на бур. яз.)
19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 «Радиобиблиотека»
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

Россия
21.00 Вести
21.35 Любовь с первого взгляда
22.05 Криминальная драма «Точка кипения»
23.45 Акуна Матата
00.30 История одного события
00.45 Дежурная часть
01.00 Вести
01.30 Подробности

«АРИГ УС»
16.00 «Ариг Ус» детям: м/с «Пуговка и Рыжик» 1с.
16.20 Любишь - смотри
16.30 Диск-канал
17.05 ТСН-6
17.15 Т/с «Дежурная аптека 3» 51 с. Закл.
17.50 Благая весть
18.20 Т/с «Жара в Акапулько» 6 с.
19.10 Нон-стоп лист
19.15 Музыкальный подарок
19.30 Катастрофы недели
20.00 Вы-очевидец
20.25 Нон-стоп лист
20.30 «Восточный экспресс»
20.45 «Байки из кухни»
20.50 Золотая карта
21.00 Скандалы недели
21.30 Вся Власть: Сажин В.П. - зам начальника Управления Налоговой Полиции РБ
21.55 Нон-стоп лист
22.00 Обозреватель
23.00 Х/ф «Крайности»

РАДИО
6.12-6.37 Радиожурнал «Земля родная»
6.37-6.50 Утренний концерт
6.50-7.00 Объявления, реклама БТРК
7.15-7.35 К 80-летию ВЛКСМ
7.35-8.00 Радиостудия «Бирикан»
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 - 19.27 Республиканские известия (на бур яз.)
19.27-19.40 Актуальное интервью
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

хубаг татаха, шорой шулуу хүдэлгэхэ, харюулга хэхэ, хюмһа тайраха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 4-дэ хуушанай 17 (октябрийн 7).

Улаагшан гахай, 2 хара мэнгын, хивдэ нуудалтай үдэр. Бальжиниматай

абасаяа суглуулха, наад тодхор, хараал, ада шүдхэр дараха, тангаригаа болоуулаха, гал мандал хэхэ, хутага, шүбгэ бүтээхэ, түмэрөөр, модоор дархалха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, наһа угадхалгын ном уншуулаха, юумэ андалдаха, замда ябаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье нүүхэ, үрһэн тариха,

XVII ЖАРНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

НАМАРАЙ ДУНДА САГААГШАН ТАХЯА НАРА

Буряад литэ	15	16	17	18	19	20	21
Европын литэ	5	6	7	8	9	10	11
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагба Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	күхэгшэн тахья	улаан нохой	улаагшан гахай	шара хулгана	шарагшан үхэр	сагаан бар	сагагшан туулай
Мэнгэ	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан
Нуудал	уула	модон	хни	гал	шорой	түмэр	огторгон

Гарагай 2-го шэнын 15 (октябрийн 5). Дүйсэн үдэр.

Хүхэгшэн тахья, 4 ногоон мэнгын, хада уулада нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса тахиха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, тэдэниие амнайлаха, бүлынгөө амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, боушын һахил хүртэхэ, ланай хүсэ арьбажуулаха, боо тахиха, аршаан, эм найруулаха, модо нуулгаха, юумэ андалдаха, худалдажа абаха, раг бэрхэхэ, айраг халааха, үһэ үйлэдэхэ, түрэлхидтэсэ олоо барисагаа бэхижүүлэхэ, хэдэйнгөө аша туһада нэгдэхэ, зураг зураха, уран далаа эрхилэхэ, гэрэй нуури тариха, лун абаха, очирой, рбин харюулга хэхэ, шуһа наха, төөнэхэ, лусууд үлдэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье номнол шагнаха, бсаа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үхэхэ, наһа барагшын хэрэг үдэхэ, бэри буулгаха, замда тариха, тушаал дажа абаха, ехэ эг үүсхэхэ, үһсөө угааха, бэһэн эхнэрэй гэртэ орохо, бүү гэрһээ ондоо тээшэн гэрэхэ мэтын үйлэнүүдэ юуалтай. Энэ үдэр хүнэй үһэ бал, амгалан байдалда һайн.

Гарагай 3-да хуушанай 16 (октябрийн 6).

Улаан нохой, 3 хүхэ мэнгын, сондо нуудалтай үдэр. Ханда мүргэхэ, зальбарха, хан тахиха, эм найруулаха, мод тахиха, уһанай болон удай балин гаргаха, хатуу үр номгодохохо, юумэ андалдаха, худалдажа абаха, мандал хэхэ, тараг бэрхэхэ, г халааха, буян хэхэ, нүхэ гаха, дайсаниие болон ада үр дараха, эшэниие зараха мн үйлэнүүдтэ һайн. Харин ман гараха, дасан (дуган), ман шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, үлдэхэ, хоорондоо засаг үлдэн тэмсэхэ, заргалдаха, на эсхэхэ, хадаг табиха, буулгаха, тангариг үргэхэ, отолхо, худал малтаха,

(буян хэшэгтэй, дашаниматай (үлзы хутагтай), манһа һайн үдэр байна. Илангаяа бурхан тахиха, бүлэдөө даллага абаха, эм найруулаха, зурхай шудалха, аршаанаар бөө арюудхаха, шажаанай һандэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн һайндэрлэхэ, хубсаһа эсхэхэ, хубсаһа оёхо, тантрын таринуудые уншаха, тангаригаа болоуулаха, дайсаниие, галзууе, һогтууе номгоруулаха, хараал сараха, ада шүдхэр зайлуулха, ном номлохо, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, хюмһа абаха мэтын хатууһие, зөөлөнһие үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр энэ үдэр хүнэй үһэ абаагүй һаа дээрэ.

Гарагай 5-да хуушанай 18 (октябрийн 8).

Шара хулгана, 1 сагаан мэнгын, галда нуудалтай үдэр. Бурханда, сахюусанда мүргэхэ, бурхан, тэнгэри, лусууд тахиха, үлзы буянай үйлэ үлдэхэ, хяһа гаргаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, уһа гаталха, номой үйлэ эхилэхэ, тэдэниие гүйсөөхэ, дасан (дуган) нэрэхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, үзэг шудалха, бурханай ном уншаха, ном номлохо, эм найруулаха, хүниие эмшээрлэгдэ оруулаха, ажалшаниие хүлгэхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, үхэр худалдажа абаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье ном оршуулаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, улай гаргаха, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсөө алдаха, мори уридаанда хабалдаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тээшэн эльгээхэ, агнуури эрхилэхэ, шуһа ханаха, тоонгэхэ, зүүгээр хадхаха мэтын үйлэнүүдэ сэрэтэй. Бэри тухай асуудалаар, дасанда хандаха хэрэгтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөрини, малай гарза болохо.

Гарагай 6-да хуушанай 19 (октябрийн 9).

Шарагшан үхэр, 9 улаан мэнгын, шоройдо нуудалтай үдэр. Сахиусадаа хураха, тахиха, бисалгал хэхэ, хэшэг дуудаха, даллага абаха, эд зөөри,

бэри буулгаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, худалдаа наймаа хэхэ, хээрэ нүхэ малтаха, гэрэй нуури табиха, угаал хэхэ, үри зээлиэс түлэхэ, улай гаргаха, шуһа ханаха, төөнэхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, һайн нүхэртэй ушарха.

Гарагай 7-до хуушанай 20 (октябрийн 10).

Сагаан бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри тахиха, тангаригаа болоуулаха, агнуури хэхэ, даллага абаха, сан табиха, хэшэг буян уриха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые шэнээр бодхоохо, тэдэниие арамнайлаха, наһа угадхаха, эм найруулаха, хулгай дээрмэ дараха, дайсаниие дараха, абаһанаа бусааха, хубсаһа оёхо, городо хэрэг эрхилэхэ, абаһанаа бусааха, шэнэ гэр бариха, шэнэ газарта түбхинэхэ, хотон сэлээнэй нуури табиха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр бэлэг үгэхэ, бэлбэһэн хүнэй бузарта ойртохо, хүншүү хэрбоһо гаргаха, хүбүүдые сэрэгтэ мордохуулаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тээшэн эльгээхэ, гэрһээ хэрэглэл гаргаха, замда гараха, хэрэлдэхэ, хоорондоо дайсад болохо, угаал хэхэ, багшада наби боложо орохо мэтын үйлэнүүдэ сэрэтэй. Бэри буулгаха, хадаг табиха тухай асуудалаар дасанда хандаха шухала. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үлэсхэлэн байдал үзэгдэхэ.

Гарагай 1-дэ хуушанай 21 (октябрийн 11).

Сагааншан туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо нуудалтай үдэр. Тахья нарада туулай үдэр тухадаа харшадһан гэхэ гү, али тэрсүүд үдэр гэгдэдэг. Иимэ үдэр алиһаа һайн үйлэ үйлэдэбэл, тон муу хойшололтой гэдэг. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ,

КАК СПРАВИТЬСЯ С НЕВИДИМЫМ ВРАГОМ В ВАШЕМ ДОМЕ

Известно, что причиной многих наших неприятностей и болезней являются аномальные излучения. Они образуют геопатогенные и техногенные зоны, возникающие в помещениях из-за трещин земной коры, подземных пустот, строительства шахт, телебашен, линий метро и т.д. Есть и еще одна опасность в

доме или квартире: это чисто бытовые, наложенные или наведенные поля. Их источниками являются электроприборы и обычные предметы интерьера: украшения, экзотические дары моря, в частности кораллы, засушенные растения, поделки из минералов.

Эти поля невидимы, не имеют цвета и запаха, как и геопатогенные излучения. Обнаружить их можно с помощью рамок и маятника. Представьте себе, что мы находимся в квартире, которую хозяйка отделила и украсила с любовью: на стенах фотообои с грустным осенним пейзажем, экзотические картины и устрашающие маски; на стеллажах поделки из дерева и камня; везде разнообразие даров моря - губки, звезды, раковины, кораллы, засушенные крабы и рыбы. Казалось бы, радуйся - красота и уют. Но вот беда: хозяйка жалуется на недомогание, головные боли, подавленность. На самом деле плохое самочувствие вызвано тем, что обустроена квартира в нарушение всех законов биоэнергетической информатики.

Надежными тестами здесь могут служить два основных ее закона. Один из них гласит: подобное воспроизводит подобное. А теперь попробуем применить его ко всем атрибутам домашнего дизайна. Осенний пейзаж на фотообоях подобен живому осеннему пейзажу: бурелом, мертвые листья, жухлая трава, сломанные ветки... А это означает, что он подобно осеннему лесу будет так же порождать некротическое (мертвое) поле, разрушающее здоровье человека.

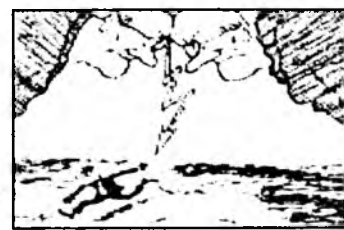
Зловещие экзотические маски, воплощающие в себе самую идею зла, в соответствии все с тем же законом подобия будут создавать поле зла, агрессии, жестокости, как и мрачные пейзажи на картинах. Это все и есть наведенные поля. Их генерируют сами вещи, предметы декора, обстановки.

В подобных аномальных полях обитатели квартиры проводят все свое время, и как следствие - их здоровье постепенно разрушается. Совсем иное явление - наложенные поля. Когда-то все эти раковины, кораллы, морские губки и звезды были жителями морских глубин. В момент

гибели они на биоэнергетическом уровне «запомнили» информацию смерти. Сами они ее не генерируют, но некротическое поле как бы наложено на их останки. Избавиться от него помогает проточная холодная вода. Бусы из кораллов или жемчуга можно «почистить», подержав некоторое время под краном.

В тех случаях, когда вещи «боятся» воды, используют нехитрое приспособление: возьмите 2 вилки, закрепите их зубьями в разные стороны и в течение нескольких минут резкими хаотичными движениями водите перед предметом, который нужно освободить от наложенных полей. Острое железо уничтожит их.

С ювелирными украшениями у нас тоже непростые отношения: одни носим охотно и подолю, другие же считаем «несчастливыми». Все здесь зависит от степени совместимости полей человека и драгоценного камня. Одни «подпитывают» нас, другие снижают биоэнергетический потенциал, что положительно или негативно сказывается на здоровье, самочувствии, настроении. Дело в

индивидуальной совместимости по энергетике конкретного человека с определенным минералом. «Несчастливый» камень для одного будет «счастливым» для другого. Ну а тестом на совместимость с камнями являются собственная наблюдательность и самочувствие.

Влияние наложенных полей можно ощутить и в тех случаях, когда мы приобретаем бывшие в употреблении вещи. Но это уже второй закон биоэнергетической информатики: бывшие в контакте объекты сохраняют биоэнергетический обмен вне зависимости от времени и расстояния. Следовательно, эти предметы могут ретранслировать нам информацию о старом хозяине: в частности о его болезнях, потому что они на биоволновом уровне сохранили контакт с их прежним владельцем. Поэтому лучше не пользоваться вещами чужого или умершего человека. А если уж вы делаете это, то надо предварительно «почистить» их или попытаться сделать это экстрасенса.

В.ЛЕБЕДЕВА, В.ТОЛМАЧЕВА.
(Из газеты «Русское колдовство и астрология»)

Бадма) үхибүүд ба ашанартаяа Дүтлүүртэ.

Мүльхэтын аршаанһаа доошоо

12. Данжаа Гэлэнэй (Жалсарайн Лубсанай ба Гуржабай) үхибүүдын ба ашанарын Утаата, Далахай ба Закаменскда.

13. Нимын Доржынхи. Үхибүүдын Баянголдо.

Нарин дабаанай хажууда

14. Сүндэбэй Доржынхи. Хүбүүнэйнь хүбүүн. Юрий Утаатада гэр бүлөөрөө.

37. Гонзын Сэрэмжэдэй. Хүн үгы.

38. Наамын Лошой. Дамдин, Ринчин-Хандань гэр бүлөөрөө Далахай ба Закаменскда. Үхибүүдын хаа хаанагүй таранхай.

39. Наамын Даринхи. Басаганинь Шарлуу, хүбүү, бэри ба ашанараараа Далахайдаа.

40. Хайдабай Лубсанай (Шойдоков) үхибүүдын Доржо, Цэбэгжаб, Батынхи гэр бүлөөрөө Закаменскда, Гармынхи гэр бүлөөрөө Цакирта.

Табан эрдэнийн хоол гэгдэн, Таабай, төөбийн үльгэртэ ороһон, Ара хүбшын тоһон эдеэтэй Аглаг ногоон хуша дангинал. Хабшуу Мүльхэтын урда үндэрье Хүл табиха зайгүйгөөр хушаһан Хонгоодор обогой домогто ороһон, Хүдөө хээрын энжэ гэгдэһэн, Хүүхэн дүүхэйн дуунда эдэлһэн Хүжэ ногоон хуша дангинал.

Урданай буусанууд тухай

МҮНХЫН АРШААНТАЙ МҮЛЬХЭТЭ НЮТАГНИ

ХЭНШЬЕБ ДАА ГАЗЕТЭДЭ МҮЛЬХЭТЭ НЮТАГЫЕ МҮЛЬХЭТЭ ГЭЖЭ ГАЗАР ГЭЭД БЭШЭНЭН БАЙГАА НЭН. ҮНЭН ДЭЭРЭЭ МҮЛЬХЭТЭМНАЙ ГАЗАР БЭШЭ НЮТАГ ГҮБ ДАА.

1931 ОННОО ТҮРҮҮНДЭЭ МҮЛЬХЭТЭ СОО НУУЖА БАЙНАН ТАБЯАД АЙЛНУУДАЙ БУУСАНУУД ТУХАЙ ХӨӨРЭНҮҮ.

Хара Бэлшэртэ

1. Мүльхэтэ нютагай эхинийн Хара Бэлшэр болоно. Энээн газарта Шүбгэ Сэрэн-Доржын гэжэ айлайхи хоёр нара шахуу үбэлжэдэг хэн. Хүйтэн булагын мүльхэн зунай тэнһээ үлэсэ хайладаггүй. Тиймэнһээ энэ голдо Мүльхэтэ гэжэ нэрэ үгтэһэн ёһотой.

Ухаа Бэлшэртэ

Хан уулын обоогой саада гүбээ дээрэ эдэ айлуудай буусанууд:

2. Дандааринн Данзанай. Дубсан, Хандажаб гэжэ аша хүбүүдын гэр бүлэртэйгөө Закаменскда ажаһууна.

3. Цэбжэдэй Нимынхи. Аша гушанарын Далахай, Баянголоор олои.

4. Жэгжэдэй Шархибинэй. Үргэмэл хүбүүн Шагдуров Жабай, Роза Ёнгорбойдо гэр бүлөөрөө хуудаг.

Хан уулын обоогой баруун тээхи газарта

5. Шагдуров Дамбинхи. Басаганинь Чэмдэ үхибүүдээрэ Далахайдаа. Аша гушанарын Закаменскда болон Улаан-Үдэдэ.

6. Банзарагсын Доржынхи. Аша хүбүүн Доржиев Буда-Цэрэн гэр бүлөөрөө Далахайдаа.

7. Дансаранай Сампилэйхи. Хүбүүнэйнь хүбүүн Сережа Утаатада, басаганайнь үхибүүд Дулмажаб, Хандажаб гэр бүлөөрөө Утаатада ба Зуһаланда.

8. Дансаранай Жэмбынхи. Аша хүбүүн Федоройнь ба басаганайнь үхибүүд Утаатада, Закаменск хотодо.

9. Аюшын Дашынхи (набаадха). Басаганайнь хүбүүн Дамдинжаб Улаан-Үдэдэ, Ламажабайнь үхибүүд Утаата ба Баянголдо.

Шодоомодо

10. Шойдогой Долгорой. Эндэ нэгэ ажаглалта хэхэм. Шодоомын жалгын аманда Хохын ехэ хүбүүн Гомбын бууса байгаа. Хүбүүнэйнь Аригуун (Оригоон) эндэ хуугаа. Аригуунай хүбүүн Хайдаб үбгэн ламынхи үбэлжэдэг байгаа. Нүүдэнь Долгор басагандань хүртөө. Долгорой Бадма Закаменскда, Долгорой Дулама Цакирта. Гурбан хүбүүдэйнь, басаганайнь үхибүүд Далахай, Закаменск ба Улаан-Үдэ хотонууда.

11. Аюшын Балданайхи (набаадхын дүү). Хандажаб хүбүүнэйнь гэр бүлэ Ёнгорбойдо. Бадма басаганинь (Далахай

15. Сүндэбэй Бадмынхи. Мүнөө хэншье үгы.

16. Мүльхэтын хажууда Ольбоон Шарламынхи. Мүнөө хүн үгы.

Ехэ дабаанда

17. Лобаан Самбуугай. Хүбүүнэйнь хүбүүн Фёдор үхибүүдээрэ Далахайда.

18. Баажанай ба Баажан Санжайнхи. Басаганайнь хүбүүн Геннадий Иванович шүдэнэй эмшэн Закаменскда, эхир хүбүүдын инженерүүд Улаан-Үдэдэ.

19. Лобаан Халзанай. Басаган Ханда, Сэнгын үхибүүд Далахайда ба Санагада.

20. Ангайн Гомбынхи. Ц-Доржын үхибүүд ба Володинхын Далахайда.

21. Раднагай Намжил. Доржонь үхибүүдээрэ Закаменскда.

22. Раднагай Халзанайхи. Басаганайнь Жэгмэдэй үхибүүд Далахайда, Закаменскда ба хаа хаанагүй таранхай.

Мүльхэтэ голой баруун тээ

23. Ганжабаа Цэрэнэй Лубсанай. Надийн, Дамбынь үхибүүд Далахайда, Улаан-Үдэдэ ажаһууна.

24. Дымбрылов Гоичгой. Дашинамнь үхибүүдтээ Оёрто, басаган Шиибгалдайнь үхибүүдээрэ Улаан-Үдэдэ.

25. Дымбрылов Пагбажабай. Үхибүүдын Борис, Рима, Роза, Надя Утаатада, Цакирта.

Дунда үбэлжөөндэ

26. Ешэ Дагбынхи. Басаганайнь үхибүүд гэр бүлөөрөө Оёрто, Улаан-Үдэдэ.

27. Очиров Тарбынхи. Дамдинай үхибүүд Утаатада, Далахайда, Закаменскда.

28. Дандааринн Перенгайнхи. Хүбүүд Даша-Жамса, Гармынь үхибүүд Далахайда, Санагада, Улаан-Үдэдэ.

29. Дандааринн Таабанайхи. Очиройнь хүбүүн Бата, эгэшэнэр Дулмажаб, Хандажабтайгаа гэр бүлөөрөө Утаатада.

30. Олиг Таамынхи. Хүбүүнэйнь хүбүүн Александр гэр бүлөөрөө Утаатада.

31. Жалха Таабайнхи. Хүбүү, басаганайнь үхибүүд Далахайда, Утаатада.

32. Папаа Ринчинэй. Басаганынь гэр бүлөөрөө Закаменскда, Улаан-Үдэдэ. Хүбүүнэйнь хүбүүд Улаан-Үдэдэ.

Мурын дабаанай адагта

33. Мурын Хандынхи. Хүн үгы.

34. Мурын (Самбил) Цыденэйхи, Ринчин, Даша хоёройнь хүбүү басагадаараа Далахайда, Закаменскда.

35. Халхуе Жабай. Хүбүүнэйнь Василий гэр бүлөөрөө Петропавловкада.

36. Халхуе Дубжирэй. Содном, Миши, Долгоруудайнь гэр бүлүүд ба үхибүүдын Далахайда, Санагада, Закаменскда, Улаан-Үдэдэ.

Холтоһондо

41. Ёлбоос Базарай Бата-Очир гэр бүлөөрөө Далахайда, Бадмынь үхибүүд Далахайда.

42. Ёлбоо үбгэнэй. Үргэжүүртын гүбөө дээрэ. Будажабайнь үхибүүд Далахайда. Закаменскда, Улаан-Үдэдэ.

43. Шогжоон Таабайн хүбүүнэйнь үхибүүд Дылгировтан хаа хаанагүй таранхай.

44. Сампил Сэрээтэрэй хүбүүн Сережын гэр бүлэ Утаатада, үхибүүдын Улаан-Үдэдэ.

Мүльхэтын Адагта

45. Цыденова Сэндэмынхи. Паалаан басаганинь Володингоо гэр бүлэтэй Далахайдаа.

46. Аргайн Лүдэбэй. Хүбүүнэйнь басагад үхибүүдээрэ Далахайдаа.

Нуур талада

47. М-Доржын Сада, үхибүүдын Далахайдаа.

48. Банзарагсын Будынхи. Марусинь ба Хандажабайнь гэр бүлэ үхибүүдээрэ Далахайда.

Гушаад он болотор Далахай нютагта хууһан табяад шахуу айлуудай хууһан буусанууд ямар газарта байгаа гэжэ харуулха гэхэн нэдэлгэ хэгдэбэ. Буруугаар харуулагдаһан зүйлүүдэй байгаа юм наань, хүлисэнэ бээт.

Зарим айлууд хоёр газарта хабарзаан, үбэлжөөн гээд хуужа байһан юм. Тиймэшүүле нэгэ буусадань харуулааб.

Мүльхэтэ нютагта хамаатай хэдэн шүлэгөө дурадханаб.

НАНГИН ТООНТОМНИ

Холо үнинһөө эхэс абанан, Хохын хүбүүдэй тииргэн болоһон Мүльхэн хэшэгтэй нангин тоонтомни Мүльхэтэ нютаг, Мүльхэтэ нютаг. Адаг, Холтоһон, Ухаа Бэлшэрнай Аха дүүнэрэйм гуламта гүүлэһэн Мүнхын аршаантай нангин тоонтомни

Мүльхэтэ нютаг, Мүльхэтэ нютаг. Хадари, хүдэри ангаар баян Хонгоодор угай үбэлжөөн байһан Мүнгэн дуулгата хадата тоонтомни Мүльхэтэ нютаг, Мүльхэтэ нютаг.

ХУША

Мүльхэтэ тоонтым уула хадын Мүнхын эдээн намар хэшэгтэй Ара тайгын шэмэг болоһон, Үбгэн Хайдабай магтаалда ороһон Эрдэнидэл ногоон хуша дангинал. Тоонто Мүльхэтым хүбшэ хүдөөдэ Тала зайгүй шэгүүгээр урһан,

ХАН УУЛЫН ОБОО

Хохо, шошоолог, дүрбэнгүүд-хонгоодорнуудай Хабар, намарын олоороо сугларжа, Хадата Мүльхэтынгөө мүргэлэй гуламта -

Хан уулынгаа обоо тахижа, Хамтаараа хүзэгтэй эблэрэн

зальбардаг Холо үнинэй заншалтай бэлэйбди. Амгалан тайбанай юрөөл гуйжа, Энхэ элүүрэй буян хүсэжэ, Гашуудал гунигаа тараан дэгдээжэ, Гүн ухаагаа арюудхан сөбэрлэдэг, Хулинсагуудайнгаа гуримы сахижа ерээбди.

Мүльхэтэ нютагаймнай эхиндэ оршодог,

Манай зоной шүтэн мүргэдэг Хан уулымнай нангин обоо

Хэтэдээ мандажа байхань болтогой!

ҮХЭР НЮДЭН

Нуур Талын зүүн тээхи үндэрэй Нэлэнхы ташалангай бүртэгэнэ соо Нарай багадаа зүдэржэ ябаад Мүльхэтэ тоонтынгоо амтан хэшэг - Модон түйсоор үхэр нюдэ Мууран унасаргаа түүдэг бэлэйбди. Тоо томшогүй олон үхэрнүүд Тайга ойн хүйһэн дээрэ Хүл табижа ябаха зайгүйгоор Хурин улаан үхэр нюдоо Хаяад юундэ ошооб гэжэ Үхибүүн багадаа ханадаг бэлэйб. Ара Мүльхэтын баялиг болохо Амтан жэмэс үхэр нюдэ Улад зон үлоон гамнангүй Үгы болоторнь үндэһөөрнь зулгаажа Ургахагүй шахуугаар халгаһаниин харамтайл

ЭМ ДОМТО АРШААМНАЙ

Хан уулын урдахи эрын Хүйтэн мүльһөөр хушаатай боорид Мүльхэтэ тоонтын аршаан булаг Мүнгэн уһаараа бусалан мэлмэрж: Үлбэр ядуу олон зоной Элүүр энхэдэ өөрыгоо зорюулна. Эм домто аршаанай шадал Эди шэдээр шэрээгдэһэн гэжэ Эдэгэһэн хүнүүд дэмы

хоорэлдэдэггүй Элинсэг холоһоо сууда гараһан. Үглоодэрэй үе сагта салгидан, Аша зээнэрэй энхэ тайбанда Эм домто шэдиэс бэлэглэн, Мүнгэн уһаараа мэлмэрэн харьялж: Мүльхэтын аршаан суурхажа бай

Багма ШОЙДОКО уран зохиолш

Залуу наһан - залитай үел

Эдиршүүлэй «Эллада» клубта

«БИДЭНЭЙ ОРОЛДООГҮЙ ҮАА, ХЭН ОРОЛДОХОБ?»

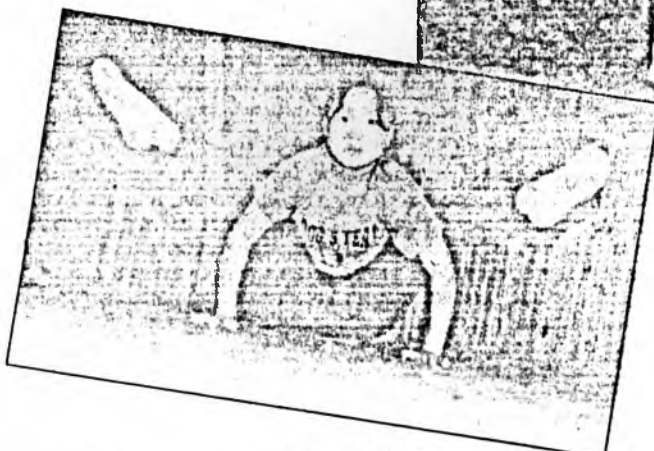
Улаан-Үдэ хотын 41-дэхи кварталда оршодог Эдиршүүлэй «Эллада» клубай үхибүүдтэ Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Е.К.Ханхаласев (Краснофлотско һунгуулин участвогаар Арадай Хуралай депутат болоһон) «Тошиба» гэхэн үнгэтэ япон телевизор, «Сони» гэхэн видеоманитофон дамжуулаа гэхэн соносхол бидэнэй зүрхэ сэдхэл баясуулаа бэлэй.

Мүнгэнэй хоморой, хүшэр хүндэ сагта сүлөө сагаа энэл клубта үнгэргэдэг (энцэ 9 кружок хүдэлдэг) үхибүүдтэ бодото туһаламжа үзүүлһэн Евгений Казакович Ханхалаевта баярай үгэнүүдые гэртэхин үхибүүдтээ хүргэжэ, харюусалгатай джадань ехэ амжалта хүсэнэ.

Мүнөө, салин саг соогоо абадаггүй түрэлхидэй үхибүүд булта дуратайгаар энэ клубай кружогуудта, нэрлэбэл, шатарай, англи болон япон хэлэнүүдэй, гимнастикын, шэмэглэн гоёолгын искусствын, фортепианын, эстрадио-театральна студиин, хүүхэдэй театр, дүрэдэ һургалгын (рукопашный бой) кружогуудта ябадаг байна.

Урагшаа һанаатай, хүсэл оролдосотой, хүүгэдэй эгээл дуратай эжы болоһон клубай директор (зундаа амарангүй ажалладаг) Светлана Эрдыеевна Хурхесовагай эдэбхи үүсхэлээр клубай ажал ябуулагдадаг гэшэ. Хажуудань бэрхэ ажалшад, олон жэлдэ үхибүүдые һургадаг Людмила Цыренжаповна Гергешкина (шэмэглэн гоёолгын искусствын кружогой хүтэлбэрлэгшэ), япон хэлэ заадаг Семен Очирович Никифоров, гимнастикын багша Нина Павловна Матвеева, фортепианын багша Инга Соёловна Цымпилова, эстрадио-театральна студиин багша Елена Юрьевна Тарикова, шатар заадаг Валерий Жамсуевич

Цыреншимаев, англи хэлэнэй багша (анхан Канадада хүдэлһэн, ажаһууһан) Андрей Геннадьевич Капитонов, хүүхэдэй театр багша Санжидма Эрдыеевна Никифорова, дүрэ буяалдаанай багша Геннадий Александрович Бардымов болон бусад хүнүүд үхибүүдтэ бэлиг шадабарияа,

дүй дүршэлөө зориулдаг байна.

Тиихэдэ директорэй баруун гар гэхэ гү, али дүтын туһалагшаар багша Дулма Шойсороповна Ханхарова хүдэлдэг, муу байдалтай үхибүүдтэ туһалдаг, ехэ ажал хэдэг юм.

Зундаа хүүгэдэй талмай эмхидхэхэ хэрэгтэнь 56-дахн хургуули (директорын Анатолий Васильевич Мархаев) ехэ туһалаа юм, эдэ хоблоор үхибүүдые хангаа. Эндэ амархан үхибүүдые Улаан-Үдэ хотынгоо үзэсхэлэнгэ газарнуудтай, этнографическа музейтэй, кинотеатртай клубай ажалшад танилсуулаа. Тиихэдэ Байгалай эрьедэ (Боярск, Энхэлэг) үхибүүдые энэ зун амаруулаа.

Тэрэншэлэн «Салют» лагерята (Дээдэ - Оигостой) энэ клубта ябадаг үхибүүд амараа, сэнгээ. Залуушуулай үдэртэ зориулагдаһан үдэр аяншалагшадтай спортивна эстафетэдэ клубай үхибүүд шалгаржа, олон тоото грамота, шангуудта хүртөө; волейбол, футбол, канат таталга болон бусад мурьсөөндэ «Эллада» клубайхид шалгараа.

Клубай эдэбхитэд байһан Костя Эрдыеев, Саша

Ханхасаев, Сергеа Эрдыеев, Евгений Зимко, Вова Власов, Женя Гаевский гэгшэдэй олоһон оюутад болоошье һаа, түрэл клубаа мартадаггүй, ходол туһалжа, ержэ байдаг юм.

Август нара соо болоһон конференциин үсдэ хотымнай бүхы багшанар (үхибүүдэй клубуудай хүдэлмэрилэгшэд) ержэ, «Эллада» клубай ажалтай танилсаа.

«Манай ажалые ходол Улаан-Үдэ хотын захиргаанай мэргэ орлогшо Владимир Борисович Прокопьев дэмжэдэг. Тиихэдэ 16-дахн ЖЭУ-гай хүтэлбэрлэгшэ Таисия Яковлевна Медведева, багшанарай профкомой горкомой дарга Эльвира

амжалта, һайн һайхание хүсэнэбди.

Өөһэдөө мүнгэ салин болзор соогоо абадагшьегүй һаа, хүүгэдтэ бүхы ажалаа (амарангүйгөөр хүдэлдэг) зориулдаг клубай эбтэй эгэтэй коллективтэ энхэ амгалан, хододоо дэмжэлэгтэй ажаһуухые, ажалахые хүсэнэбди, буянтай ажалын амжалтатай, аша туһатай байлз гэжэ үрсэнэбди.

Кружогуудта бэшүүлхэ ерэнэн олон үхибүүдтэй танилсаабди. Тая Цырендоржиева зөөлэн нааданхайнуудые өөрөө өөхү һураха хүсэлтэй, харин Люба Шидеева, Настя Пашутская хари хэлэ үзэхэ дуратай байба.

Түрэл гэр болоһон клубтаяа хахасаха дургүй үхибүүд оюутан болоошье һаа, клубтаа туһалхаа ерэнэ. Энэ клубта анхан ябадаг Елена Николаевна Ринчинова энэ зундаа үхибүүдэй амаралтада туһалалсаа.

Хорёод жэл үхибүүдтэй ажалладаг Людмила Цыренжаповнагай, оролдолгоор ерээдүйн эжынэр болохо басагад өжө һурана.

Залуу зондоо ажалай дүй дүршэлтэй, ерээдүйн мэргэжэлтэй танилсуулдаг «Эллада» клубай ажалшадта хододоо дорюун, хүхюун, жаргалтай, саг соогоо салинтай байхыень хүсэе. Багшанарай һайндэрөөр амаршалай!

Бэлигма ОРБОДОЕВА-ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: эдир гимнастнууд; багша Д.Ш.Ханхарова олон тоото Хүндэлэлэй грамотануудтай самбарай хажууда; шэмэглэн гоёолгын искусстватай танилсуулдаг Л.Ц.Гергешкина үхибүүдэй дунда; бэлэг телевизорынгээ хажууда багшанар Л.Ц.Гергешкина, Д.Ш.Ханхарова, клубай директор С.Э.Хурхесова.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

ЗҮРХЭ СЭДХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД.
ЗҮБШЭХЭ ӨНӨТӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

«НАЙДИ САМ СВОЙ ПУТЬ»

Вы умеете предсказывать погоду, ориентироваться по расположению Солнца, Луны, звезд в незнакомой местности? И вообще, вы искали когда-нибудь клад?

Все это звучит заманчиво, но именно это умеют и делают юные ориентировщики республиканского центра детско-юношеского творчества и культуры (РЦДЮТик). Даже название передвижного полевого лагеря юных ориентировщиков «Найди сам свой путь» говорит о том, что ребята сами могут искать, найти и не сдаваться. Этот лагерь был открыт на территории бывшего пионерского лагеря «Зорька» и с 20 августа в с. Максимиха Баргузинского района, на территории туристического лагеря «Юность».

В лагере проходили практику студенты II курса ВСГАКИ, будущие менеджеры туризма: Дабаева Дарима, Зандакова Оюна и Сучкова Жанна.

Воспитателями были Светлана Валентиновна Задевалова, Наталья Дмитриевна Фокина, Баир Дабаевич Линхобоев. А руководителем всего этого проекта была Бухаева Галина Павловна.

Жизнь в лагере была насыщенной. Для детей в утренние часы проводились учебные занятия: эстафета (отметка на КП) «Наколи карту», «Составь карту», «Составь лектограмму», как правильно работать с компасом - азимутальный ход, перенос КП, по коррективке карты и другим темам.

Дети не только ориентировались и соревновались, но и отдыхали, участвовали в краеведческой викторине, в веселых стартах, в игре «Любовь с первого взгляда».

Сюрпризом для детей был отдых на Байкале, который вылился в День Нептуна, подготовленный коллективом воспитателей и практикантов. А роль Нептуна прекрасно исполнял водитель автобуса Цырен Васильевич Митьшов.

В конце августа итоговым мероприятием лагеря была игра «Найди клад», в которой использованы разные способы ориентирования: ориентировка в заданном направлении, по спортивной карте, ориентирование по легенде, глазомерная съемка, азимутальный ход.

Участники должны показать теоретические знания ориентирования по местным предметам: Солнцу, Луне,

звездам и т.д. Умение предсказывать знания по природоведению и экологии.

Участники проходили дистанцию и в заключении по азимуту и легенде должны были выйти к месту клада.

Выиграла команда, по мнению наблюдателей, которая сумела сработаться в группе. Это была команда Миши Задевалова, где штурманом была Катя Корыткова.

Здоровый соревновательный дух во все дни работы лагеря помог сдружиться детям, они научились навыкам коллективной работы.

Веселые летние дни давно прошли, но остались воспоминания.

- Интересно ли было в лагере?

Миша: «День проходил очень быстро и интересно. В 7 подъем, зарядка, пробежка, с 8 до 9 завтрак, а к 11 готова трасса (дистанция ориентирования), а до стартов занятия. После обеда разбор ошибок: кто насколько удалился от КП (контрольного пункта) и от оптимального варианта прохождения маршрута. Ориентирование развивает логическое мышление и помогает в жизни физически развиваться, ведь не будешь же все время сидеть перед телевизором.

- Какие чувства испытываете в ориентировании?

Маша Сороковикова: «Когда все знаешь, как работать с компасом, картой и имеешь практические навыки - все легко».

Миша: «Иногда может полчаса или час искать КП, как-бы отчаяние приходит, но обязательно надо его найти, как для других наркотиков надежное. А иногда легко выскочишь на него, без ошибок, как повезет».

Катя Корыткова: «Приходим, соревнуемся, это что-то вроде спора - кто у кого выигрывает

сегодня. И когда бежишь приходит азарт такой, стараешься убежать, работать самостоятельно, иногда спрятаться, следы замести, а когда победишь - это очень приятно».

Маша Задевалова: «Я впервые увидела как много народу стартовало. А потом меня взяли с собой снимать дистанцию. И когда я сама нашла КП, мне очень понравилось. И вот я уже 2 года участвую в соревнованиях. Интересно ли? Это трудно передать словами. Это надо попробовать».

Фокина Н.Д., Задевалова С.В., педагоги - «Это очень демократический вид спорта. Здесь нет ограничений в возрасте, ориентированием можно заниматься с 10-11 лет и до глубокой старости. И никогда не поздно начать! Среда очень естественная, лес, свежий воздух. В этих условиях дети избавляются от многих комплексов - страха перед незнакомым лесом, нерешительности, неуверенности».

И хочется добавить, что начать занятия ориентированием можно и с 7 лет и с дошкольного возраста. Существует в мире парковое ориентирование для людей с ослабленным здоровьем, инвалидов-колясочников. И мы намерены развивать этот вид спорта.

Г.П. БУХАЕВА,
зам. директора РЦДЮТик

Хи́тад хошон ярьян НАРАН ЯМАР БАЙДАГ БЭ?

Урдын урда сагта нэгэ хохор хүнэй наран гэшэ ямар юм бэ гэжэ асуухада, тэрээндэ нэгэ хүн:

- Табаг шэнги юм, - гээд, ээд табаг тэмтэрүүлхэдэ, хохор хүн тэмтэржэ, тоншожо үзөөд, дууень ханажа, хадуужа абаба: хохор хүн хожом харангын (музыкальна инструмент) сохиходо, дууень соносоод:

- Наран дуугаржа байна, - гэбэ. Ондоо нэгэ хүн тэрээндэ:

- Наран тиигэжэ дуугардаг бэшэ. Наран гэдэгшн дэн шэнги гэрэлтэй юм, - гэхэдэнь, хохор хүн дэн тэмтэржэ үзөөд, хэлбэриень хадуужа абаба. Хохоо хожом хулхан шэлбүүр тэмтэржэ үзөөд: Наран байна, - гэбэ.

ГАРАХАГҮЙБ

Нэгэ хүн эхэнэртээ шоур амаяа сохиулаад, байха - хоргодохо газараа оложо ядахадаа, орон доогуураа хулганаан шэнги шурган ороходонь, эхэнэрын бүхыжэ бүхыжэ:

- Бушуу гараад ерэ цаашаа! - гэхэдэнь, тэрэ эрэнэ:

- Гарахагүйб! Эрэ хүн нэгэл гарахагүйб гэбэл, яагаашье хаа гарахагүй!- гэжэ хэлэжэ байхан гэһэ.

ХАЛУУДАХА УБШЭН ХҮРЭНЭН

Нэгэ худалша ядуу хүн үбэлэй янгинама хүйтэндэ танилайдаа доторгүй дэгэлтэй ошоходонь, танилын гайхаж:

- Пээ! Иймэ хүйтэндэ доторгүй дэгэл үмдөөд яажа ябаа гэшэбиш? - гэхэдэнь, тэрэ хүн:

- Муу энэ үбгэндэ халуудадаг үбшэн хүршэхэдэнь, ийгэжэ дотор, дабхаргүй дэгэлтэй ябаа хүм даа, - гэбэ. Танилын худалаар хэлэжэ байна гэжэ мэдээд, орой унтахадань:

- Үбгэн! Шини халуудаха үбшэнгэй хадан хэрюун газарта ушгари заһабаб, - гээд, газар хараһаа доро оро заһажа унтуула.

Худалша үбгэн хүни ехээр даараад, байжа - хэбтэжэ ядахадаа, хүни бодожо, гэртээ ябаа ха. Хожом хойно нэгэ үдэр тэрэ худалша хүнтэй уулзаад, гэртэй эзэн:

- Үбгэн! Ши түрүүн манайда хоноод, үглөөнь уулзажа, «ябабаб, ошобоб» гэдэгэ хэлээд ябахая яагаа нэмши? - гэхэдэнь, тэрэ худалша:

- Би наранай гарахада халуун шатаха байха гээд, эртэхэн хэрюундэ ябаа нэм даа, - гэбэ.

НОХОР ХҮНЭЙ
ЭНЭЭН ТУХАЙ

Нохор хүн бүдэг зонтой суг нуужа байгаад, энеэдтэй юумэ үзэжэ дуулажа энеэдэхэдэнь, нохор хүн хамта эдэ зонуудтай

энеэбэ. Нохор хүнөө:

- Та юу үзөөд, энеэжэ байнабта? - гэхэдэнь, нохор хүн:

- Таанарай энеэдэг ушар өһотой зүб, - гэһэн гэдэг.

БИ ЕРЭЭД БАЙНАБ

Нэгэ оюутан ябажа ябаһаар оройтожо, харгын хажуугай айда хонохоор ошоходонь, тэрэ айлай ганса басаган хаалгын саанаһаа асуужа байна:

- Манайда хүн байхагүй.

- Тээд та өөрөө хүн бэшэ гүт?

- Манайда бүһэтэй хүн байхагүй, - гэбэ.

Оюутан гайхаад:

- Тиигэбэл би ерээд байнаб, - гэһэн гэдэг.

БҮД БУДУУЛХАН ТУХАЙ

Нэгэ тэнэг хүн бүтэн хүсөөг сагаан бүд олооб гэжэ зүүдэлээд, үглөөгүүр нюур, гараа угааншьегүй тэрэнээ будуулаха гэжэ нэгэ хүндэ ошоожо, ябаһаана хэлэбэ:

- Би хүсөөг сагаан бүд будуулахаяа ерээб, - гэхэдэнь, тэрэ асууба:

- Зай, танай будуулаха бүд харай, - гэхэдэнь, тэнэг хүн:

- Өө! Би зүүдэлхэн юмби, - гээ һэн ха.

ШЭНЭ ОРОН

Нэгэ айл шодо хужарлама уран ниилбэритэй, гоёмсог найхан оро дархалуулаад, энэ найхан орооо амитан хүндэ үзүүлжэ гайхуулаха юм байна гэжэ ханаба. Тиигээд олоидо үзүүлхэ элдэб арга бодожо, эсэстээ гансал урин арга оложо, худалаар үбшэн боложо, орой дээрээ хэбтэбэ. Тиигээд түрэл, садан, танил нүхэдөө ерэжэ эрехыень хүсэжэ хэбтэбэ. Арай гэжэ нэгэ түрэлэйнь хүн ерээ ха. Тэрэ түрэл хүн найн ханаандаа ерээгүй. Өөрөө баһа шэнэ үмдэ оюулаад, гэртэй эзэниинь үбшэн гэжэ дуулаад, эрсьежэ ерэхэн хүн боложо, шэнэ үмдөө үзүүлхээр ерэхэниинь энэ гэһэ.

Ерэхэн хүн үбшэн хүнэй хажууда хүлөө, хормойгоо үргэн, үмдөө эли гарган нууба.

- Өөршнни бэе яагаа? Одоо ямар үбшэн хүрээбэ? гэжэ асуухадань, гэртэй эзэн тэрээндэ:

- Муу дүүдэшни лаб лэ танай сэдхэлэй үбшэнгэй адли үбшэн тудань, - гэһэн гэлсэхэ.

АБАНЬ ХҮБҮҮНДЭЭ

«НЭГЭН» ТОО ЗААБА

Абань «нэгэн» тоо бэшэжэ, бишыхан хүбүүхэндэ заажа үгэбэ. Үглөөдэрын абань шэрээгээ аршажа байхадаа, хажуудань зогсожо байһан бишыхан хүбүүндэ хандажа, шэрээгээ аршажа байһан шингтэй алшуураараа шэрээ дээрээ «нэгэн» тоо бэшэжэ, хүбүүхэнээ асууба:

- Энээниие ши танина гүш? - гэхэдэнь, хүбүүхэн таниба үгы ха. Абань:

Би үсгэлдэр шамда заажа үгэһэн ха юм биб, - гэбэ. Энэ хүбүүхэн:

- «Нэгэн» гэдэг тоо ганса хоноходоо нимэ томо болошодог юм гү? гэһэн гэдэг.

Д. ДАРИЖАПОВА.
Л. ГЕРГЕНОВ. аг.
-р.-

үнэгэнэй ябахад, хойноһоонь үлэулжэ, аяар Зэдэ гол хүрөөд, нэгэ уруудажэ, нэгэ голоо үгсэжэ ябатарнь, Тэмүүжэнэй унажа ябаһан шара азаргань унаад үхэшэһэн юм. Тэрэ

Урданай домогуудһаа

ШАРА АЗАРГА

...Есүгэй баатарай мэргэдүүдтэ хорлуулһанай һүүлдэ албатан байһан тайшууд түрүүтэй хамаг мал адууһыень туугаад, ара хойшоо Байгадай зүүн хажуугаар Сэлэнгэ мүнрэнэй адэгта Сагаан Суур гэжэ газарта нотаглажа тогтобо. Харин юһэн шарга моридын адууһаа таһаржа бусажа эрхэн гэхэ.

Газарые хожомоо Шара Азаргата гэжэ нэрлэһэн гээшэ. Бүри хожом болоһон хойно Түихэинһөө хонгоодор угсаатан нүүжэ ерээд түбхинэжэ, тосхон болоходоо, Шара Азарга гэжэ нэрлэһэн болоһон байна. 1825 ондо Захааминий управын бии болоходо, мэдэлдэнь ороһон юм.

Есүгэй эхэ хүбүүн Тэмүүжэн юһэ наһатай багахан байбашье, эхсээ, дүрбэн дүүгээ дахуулаад, Орхон голой эхин хүрэтэр ошожо түбхинэһэн гэхэ гү, али аха аргаараа газарай жэмс, голой заһаһа барижа хооллуулдаг байһанаа, бургаһаар номо хурша хэжэ, туулай, борогшонине аладаг болобо. Тиин томо ан гүрөөһэ олзборилдог боложо, эдэе хоолоор ядахаа болиһон юм. Нэгэтэ Тэмүүжэн хоёр дүүгээ дахуулаад агнажа ябатарнь, галдал ялагар хара халтар

Тэмүүжэнэй дүүнэрэй тэрэ ялагар үнэгые саашань үлдэжэ ябатарнь, нэгэ залуу хүбүүн бии болоод үлдэлсэжэ ябаба. Мориһиний нэгэ хадан эрмэгтэ тулаад, хажуу тээшэ халба хүрэн гэхэдэ, бүдэржэ залуу хүбүүнэй хүлыень даража гэмэлтэһэн. Тэрэ хүбүүнэй модон тулгуур тулаад ябадаг болоходонь, тэрэ газарын хожомоо Модон хүлтэ гэжэ нэрлэһэн юм. Тэндэнь Модон Хүлтэ гэжэ тосхон бии болоһон түүхэтэй юм.

Сергей БАХЛАЕВ.

Усть-Ордын һонинуудһаа ШЭНЭ НОМУУД

1920-сод ондо мэдэжэ барилдааша байһан Алексей Бутанаевай аша хүбүүн Булат Бутанаев түрэл тоонто Баяндай шотагаа ерэнхэй. Украинада ажалуудаг 70 наһатай Булат Бутанаевай өөрын зохиһон «Очаг юрты» гэхэн расказ, шүлэгүүдэй согсолбори Эрхүүдэ хэблэлһэ гарахань. Эрхүүгэй мяханай комбинат энэ ном гаргахын тула мүнгэнэй туһаламжа үзүүлһэн байна.

Эрхүүгэй 1-дэхи типографидэ Радна Шерхунаевай «Буряад арадай үльгэршэд» гэхэн ном хэблэлһэ гарба. Эндэ арадай үльгэршэд Николай Гунханов, Маншууд Имнгов, Сагаадар Шамшев гурбан тухай дэлгэрэнгэ хөөрөөн үгтэнхэй.

Эрхүүгэй буряадай соёлой түбэй дэмжэлгээр, Николай Гунхановай аша хүбүүн Алексей Хуригановай, Эхирэд-Булгадай аймагай Харазарга, Хүлэнхэн шотагаархидай туһаламжаар энэ ном бүтээгдэ юм.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

«ТИТАНИК» КЛУБТА АМАРАЯ!

Улаан-Үдэдэ мнай залуушуулай сүлөө сагаа аятайгаар үнгэргэхэ газарнууд олоһон юм.

Клубайхид компьютерһаа эхилээд, үнгэтэ галаар суглараһаадаа баясуулаа.

Һүүлэй үедэ нилээд суурһаһан «Титаник» гэжэ кино, мүн дууһиниһы дэлхэйн шоу-бизнесэ хаа-хаанагүй гүйсэдхэгдэнэ. Гэхэтэй хамта үнгэрһэн неделэдэ «Дружба» кинотеатрай дэргэдэ «Титаник» гэхэн клуб нээгдэбэ. Иимэрхүү гуламтанууд манай хотодо олонһы наа, элдэб түхсэрэлгэ хэрэгсэлүүдээр гүйсэд хашаһанхай бэшэ. «Титаник»

Нэгэ талаһаа харахада, иимэ газарта сүлөө сагаа аятайгаар үнгэргэхэдэ, эхэ зохид. Нүгөө талаһаа олоной газарта зарим залуушуул хуули буса ябадал хэнэ. Тиигэбэ яабашье нүхэдтэйгөө уулзажа, инэг басагантаяа гү, али хүбүүнтээ зохидоор амарха үшөө нэгэ гуламта мүнцлөө. Дэлгүүрэй долгин дээрэ шдгэнгүй тamarхыень. «Титаник» клубайхидта хүсэе.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

Сентябриин 24-дэ толилогдон кроссвордын харюунууд

Хажуу тээшэ: 1 - обоо, 3 - һэбиур, 5 - Намдаг, 8 - ооно, 9 - тэргэ, 10 - тураг, 13 - Шор, 15 - эбэр, 17 - урга, 19 - лай, - 23 - бодо, 24 - зумбараа, 25 - улай, 26 - хоб, 28 - арза, 29 - адис, 31 - хаг, 32 - тугад, 33 - Саран, 34 - елмо, 36 - налюур, 37 - найман, 38 - ооли. Дээрэнэ доошоо: 1 - оро, 2 - оно, 3 - һэтэр, 4 - бэрсэ, 6 - дарга, гүгэл, 11 - арамнай, 12 - шуурган, 14 - отошо, 16 - бузар, 18 - йкова, 20 - адага, 21 - сод, 22 - дуг, 27 - батаг, 28 - аргал, 30 - сарам, ч, 34 - еро, 35 - они.

Валерий

Б. ГОМБОЕВ зохибо.

ХИТАДАЙ ХЯМДАХАН АРХИ

Шэтын областиин, Агын округой дунда ба ядуушаг байдалтай зон хитадай хямдахан сэнтэй архи олзуурхажэ, «ехэ ехэ» хэрэгүүдэ бүтээдэг болоһонхой. Тэрэ үнэртэй архиин үнэгүйхэн сэн мүнөө дээрэ нэгэ хатуу хара - 10-12 түхэригтэ, нэгэ литр спирт - 20-25 түхэригтэ юм. Спирт тон үргэнөөр наймаанда табигдажа, хүн зоной ханаа үнөө һүүлэй үедэ зобоодог болоһонхой.

Шэтын областиин дэбисхэр дээрэ Хитагда үйлдэбэрлэгдэһэн архи болон тилэй спирт худалдаанда табигдахая, мүн харгыда абажа ябахые байгша оной сентябриин 1-һэ хоригодо. Хитагдай архиин аргагүй муу шанартай байһан ушарһаа Шэтын областиин захиргаан иимэ тогтоол абаха баатай болобо.

1998 оной найман хара соо Хитагдаһаа Шэтэ руу асарагдаһан архиин 28 парти хотын лабораторно түбтэ шалгагдаһан байха юм. Тэрэнэй дүнгүүдээр 27-ниһинь Росийн гүрэнэй стандартта таарагүй. Хүнэй бэе махабагта аюултай гэжэ элрүүлэгдэ.

Жэшэнь, архиин бүридэлгэ ородог хүнэй бэедэ хоротой сивушна тоһон 7-һоо 1617 мг/куб.гм. хүртэр үлүү байгаа (ёһоороо 4 мг/куб.гм. дээшэ байха ёһогүй юм). Эфирэй тоһон - 840 мг/куб.гм. үлүү (ёһоороо - 15-һаа дээшэ байха ёһогүй), альдегидүүг - 106 мг/куб.гм. үлүү (ёһоороо 8-һаа дээшэ байха ёһогүй).

Тус тогтоол Хитагда үйлдэбэрлэгдэһэн бүхы архиин зүйлүүдтэ хабаатай. Иимэ архи гү, али спирт наймаална гэжэ элрүүлэгдэһэн бизнес-олзошондо гамгүй эхэ яла ашагдаха гэжэ областиин газетниүүдтэ бэшэгдэнэ. Зүгөөр энэ архи хорюула тухай тогтоол хүсэлдэнэ оруулын тула хуули сахигша албан нилээд эхэ ажал ябуулахан хаш. Юуб гэхэдэ, сентябриин 20-ёдоор Шэтэ хотодо байхадамни, үнөөхил хитаг наймаашаг гостиницын газаруур, дэлгүүр дээршые нэгэ шэл архи арбан түхэригөөр нюусаар «түлхизэл» байгаа бэлэй. Бузар аягүй үнэртэй архиин үнэр голоһоо мэдэһэн мэтэ хүн зон олоор тиһшэ субажа, дуратайгаар худалдан абана хэбэртэй...

Багмажаб ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.

«Гуа сэсэн хатан-98» гэхэн конкурсно

ДУРАТАЙ БАГШАДАА ДУАААХАН МҮРНҮҮДЭЭ ЗОРИУАНАБ...

Би өөрынгөө буряад хэлэ ба литературын багша Цыбикова Бальжима Султумовна тухай хөөрөхэм. Бальжима Султумовна Яруунын аймагай Эгэтын дунда хургуулида 1966 онһоо эхин классай багшаар ажаллахаяа ерээд, хүдэлжэ байжа, заочноор дээдэ хургуули дүүргээд, буряад хэлэ болон литературын багша боложо хүдэлһөөр гушаад жэл болоо. Нютагтаа хүндтэй, шабинартаа буряад хэлээр эхэ мэдэсэ үгэхэ гэжэ оролдодог багша мүн.

Энэ Эгэтэ шотаг ерөжэ (өөрөө Хурамша шотагта түрэнхэн юм), үнэр баян айл бүлэ боложо түбхинэһэн, 5 үхибүүдтэй. Нүхэрын Батор Цыренжапович аймагтаа мэдэжэ хүн, физикын багша. Эхэ басаганиһы эсгэдээлэ адал баһал физикэ болон математикин багша болоод, Улаан-Үдэ хотодо 7-дохи лицейдэ ажалладаг. Эржена басаганиһы, Зоригто хүбүүниһы Томск хотодо дээдэ хургуулинуудые дүүргэжэ, бэрхэ багша ба врач болонхойнууд юм.

Бага басаган Сэсэгмаань ВСТУ-гай 2-дохи курсын оюутан, одхон хүбүүн Эрэниһы хургуулида хурадаг. Бальжима Султумовна Батор Цыренжапович хоёр 2 ашатай болонхой, энхэ тайбан ажалуудаг. Нютаг соогоо илангаяа залуу айлнуудта эбтэй, гэр бүлөөрөө жэшэ болодог юм. хургаһан хурагшадын буряад хэлэндэ дуратай боложо, найнаар хуража, бүхы юумэн тухай хайхан сэдхэлээр наһажа ябадаг.

Биһые энэ багшынгаа туһаламжаар буряад хэлэндэ дурлажа, олон юумэ мэдэхэ болоһон байһаб, «Тоонто» гэхэн буряад хэлэ хүгжөөдэг кружогонь эхэ дуратайгаар ябадагби. Энэ кружогыё манай багша 15 жэл соо ударидаһа. хургуулин музейн ажал, досоохи байдал баһал Бальжима Султумовнагай хүсэл оролдогтоор хэгдэнхэй, республика соогоо энэ музейн хоол түрүү һуури эзэлжэ байдаг. Нютагайшые зон, хурагшадшые энэ ажалаарнь һонирхдог.

Бальжима Султумовнагай шабинар республикынаа эдэб олон олимпиадануудта түрүүшүүлэй тоодо ородог, саашаа дээдэ хургуулинуудта хураха аргатай болодог. Мүнөө жэл 11-дэхи классай хурагша Баяр Байзатов эхэ бэрхээр үльгэр түүрэлһэнэйгээ түлөө республика соогоо түрүү һуури эзэлжэ, лауреат гэхэн үндэр

нэрэ зэргэтэй болоо лэн. Аза шотагта, Агада бэлэгтэ харуулаһан габыятай.

Энэ хуралсалай жэлдэ жэлэйнгээ оёе угтахаа байһан манай хургуули дүүргэһэн кружогойн гэшүүн Санкт Петербургыин искусскай академин оюутан болон, түрэл багшынгаа нэрэ нэрлүүлэ буряад хэлээ һайн мэдэжэ байһан хадаа республикын олоо залуушуул соһоо шалгалтада илгаруша гаранһан байна.

1997 оной октябрь соо Бальжима Султумовна багшатаяа хамта бидэ гурбан хурагшадаяар холын Ахын аймаг ошожо, хори буряадуудай бии болоһон тухай хөөрөжэ үгэхэ, «Үг гарбалаа сахия» гэхэн конференцидэ хабаадаха гэжэ түрэл аймагһаа делегадууа болоһон байһабди. Юундэб гэхэдэ, манай кружогой гэшүүн Яруунынгаа аймаг соо нэгдэхэ һуури эзэлһэн байгаа бшуу Тэндэһээ эхилжэ, олон тоото олимпиадануудта түрүүшын хууринуудта гаража эхилээбди. Хэжэнгын аймагта үнгэргэдэһэн республиканска конференцидэ хабаадахадаа, конкурснуудай дүнгүүдээр манай команда нэгдэхэ һуури эзэлээд, аглаг хайхан Ага шотагта ошожо, регионууд хоорондын конференцидэ хабаадаһабди. Аяар холын Ага шотагта баһал түрүүшын хууринуудые эзэлжэ ерээбди.

Мүншэ зөөрин хомор, хүндэ хүшэр сагта шотагаа нэрлүүлжэ, ондоо газар хараха, олон юумэ үзэхэ аза талаантай байһандаа эхэл баярладагби. Тиимһээ багшатаа һайн хайхание хүсөөд ута наһатай, удаан жаргалтай ябахые энэ бэшэг соогоо дамжуулаһаб.

80 жэлэйнгээ оёе угтахаа байһан манай хургуулида Бальжима Султумовнагай хабаадалгагүйгөөр нэгэшые хэмжээ ябууланууд үлэһэнүүд үнгэргэгдэдэггүй. Багшаметодист, Буряад Республикын габыята багша, арадай эрдэм хуралсалай отличник болонхой. Багшын үдэрөөр үнэн зүрхэйлөө амаршалаһаб.

Эржена ЛОДОВА, Яруунын аймагай Эгэтын дунда хургуулиин 11-дэхи классай хурагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багша Б.С.Цыбикова эрхим шанартаа (Ахын аймагай хилэ дээрэ).

Гэр бүлын альбомһоо

Октябриин 4 - Багшын үдэр

БҮХЭРОССИН КОНКУРСДО ИЛАБА

Сентябриин эхээр буралсалай шэнэ жэлэй эхилээд байхдаа, манай аймагай Боомой хургуули-комплексин директор Людмила Лубсановна Доноевагай нэр дээрэ Россия Министр хото Москваһаа ехэ сонин, баярай бэшэг ерээ һэн. Тобшоохон тэрэ бэшэг соо ингэжэ хэлэгдэһэн байгаа:

«Школа года-98» гэжэ Бүхэроссин конкурсдо илажа гараһартнай, мүн конкурсин дипломдо гүртэлэнөөртнай Таниие болон Таний коллективье үнэн зүрхэндөө амаршалааб. Тус конкурсин дипломууд лауреадуудай Бүхэроссин зохёохы семинар дээрэ барюулагдаа. Семинар октябриин 26-һаа 28 болотор Россия Федерациин АПК-гай профсоюзудай түбтэ үнгэргэгдэхэ. Энэ бэшэг Бүхэроссин семинарта урлага болоно».

Баярай энэ бэшэг дээрэ «Школа года» гэжэ Бүхэроссин конкурсин эмхидхэлэй комитетэй түрүүлэгшэ, «Педагогический вестник» газетин ахмад редактор А.И.Рувинский гараа табиһан байна.

«Манай хургуулин багхан, коллектив, бүхы нютагаархиднай нимэ бэшэг абахадаа ехэ баярлаабди, гэжэ хургуулин директорэй орлошо. Нимасу Очировна Батуева хэлэхэ һэн: - Бүхэроссин конкурсдо илажа гараха гээшэмнай тинимэ хүнгэн хэрэг бэшэ ааб даа. Энэ хадаа хургуулин бүхы багшанарай, манай хурагшадай, мүн баһа нютагай захиргаанай болоод үхибүүдэй түрэлхидэй

хүгшэд арбай таряа ургуулжа, адуу малаа үсхэжэ, амгалан тайбан ажаһуудаг юм. Эбтэй эетэй, сагаан найхан сэдхэлтэй, ажалша бэрхэ, урагшаа ханаатай эдэ зоной үхибүүд дээрэ нэрлэгдэһэн хургуулида хуралсажа, эрдэмтэй дээжэдэ хүртэлсэжэ ябана бшуу.

Бүхэроссин конкурсдо илажа гараһан тус хургуулида мүнөө жэл 161 үхибүүд, тэдэнэй тоодо 13 багашууд нэгэдэхэ класта хэшээлнүүдээ эхилээ юм. Боомой хургуулида дунда наһанай, мүн залуу багшанар ажалладаг, хамта 24 хүн, хургайшадай олонинь дүй дүршэл эхэтэй зон, эбтэй эетэй, ямаршы хүндэ сагта үгэ хүүрээ ойлогосожо, урагшаа ханаатайгаар ажаллажа, шаһинарайнгаа урма зориг бадаруулжа шададаг байна.

Боомой дунда хургуули 1992 онһоо социально-педагогическа комплекс гэжэ нэртэй болоо һэн. Тингэжэ хуралсалай бүхы программа 11 шэглэлээр ябуулдаг болоһон. Тус комплексдо хүдөөгэй Соёлгой байшан, юрэнхы дунда хургуули болон үхибүүдэй сээсэрлиг ородог. Ингэжэ тус хургуулин коллектив ажалаа шэнээр эмхидхэһэн гээшэ. Тусхай тэрэ шэглэлнүүдтэ юун ороноб гэхэдэ, жэшээш, буряад арадай урданай наадаг, ёно заншалгууд, Хоёрдохеор, экологи болоод арадай медицинэ, үшөө тиихэдэ заншалга һайндэрнүүд, мүнөөдэрэй ажабайдал. Саашань хэлэхэдэ, үхибүүд, бүхы классуудай хурагшад түрэлхидэйнгөө туһаламжаар өөһэдынгөө уг гарбал мэдэжэ абадаг. Баһа тиихэдэ урданай, мүнөөнэй уран гартапай үнэтэй

ажал бэшэ. Эндэ хургуулин директор Л.А.Доноевагай үүргэ, оролдолго тон ехэ юм. Өөрөө дүршэл эхэтэй багша, үхибүүдтэ буряад хэлэ, литература заадаг. Мүнөө жэл буряад хэлэнэй багша боложо, Раджана Николаевна түрэл хургуулидаа бусажа ерэхэн байна. Залуу хургагша түрүүшын үдэрһөө хургуулин онин программатай нягта холбоотойгоор ажалаа эхилээ. Залуу багшын эхэ - Марина Мархаевна Ширабон хургуулин директорэй орлогшо юм, тэрэ арадай медицинэ болон экологи гэхэн шэглэл хүтэлбэрилдэг. Директорэй үшөө нэгэ орлогшо - Нимасу Очировна Батуева нютагаархидайнгаа уг гарбал тухай шэглэл хүтэлбэрилэ. Баһа нютагай хүбүүн, уран зурагай болон черчениин багша, арадай гэгээрэлэй отличник Михаил Гылыкович Тагаров искуствада хабаатай хургуулин программа һайнаар эмхидхэн ябуула.

Эндэ нэмэжэ хэлэхэ нэгэ юумэн бии, хургуулин директор, арадай гэгээрэлэй отличник Людмила Лубсановна Доноева «Директор школы-98» гэжэ үшөө нэгэ ехэ хүндэтэ нэрэ зэргэтэй болобо бшуу.

Боомой социально-педагогическа комплексдо ехэ эбтэй эетэй, урагшаа ханаатай, үгээс ойлогосон коллектив хүдэдэг гэжэ бидээрэ тэмдэглэ һэм. Энээн тушаа үшөө нэгэ баримта болгон нимэ жэшээ дурдахам. Аймаг доторнай жэл бүри хуралсалай шэнэ жэлэй урда тусхай конкурс соносхогдодог болонхой юм. Мүнөө жэл Боомой комплексин

шэглэл бии. Эдэ бүхы хургуулин программые, шэглэлнүүдэе һайнаар, тон тодорхойгоор, үхибүүдтэ ойлогосотойгоор, хожомоо аша үрэтэй байхаар эмхидхэжэ, үнэн дээрээ бсөлүүлэхэ гээшэ тинимэ хүнгэн

бэлдэхэнэй тула тус конкурсдо гурбадахи хуури эзлээ һэн. Хүндэ хүшэрхэн энэ сагта баһа горитойжон хүдэлмэри хэгдэһэн байна бшуу. **Василий ШИРДАРМАЕВ.** Мухар-Шэбэрэй аймаг.

ПРИГЛАШАЕМ НА ОБРЯД-МОЛЕБЕН

4 октября, в 10 часов утра в святом шаманском месте за Камениым карьером, за п. Сотшиково, в местности «Уточкина падь», состоится обряд-молебен добрым духам Неба и Земли. Женщины должны быть наряженными. Запрещается одевать брюки.

По старинным обычаям от 2-3 семей приносится малое количество спиртного - тарасуна (не более 0,5л.). Молочная белая пища будет продаваться на месте АО «Молоко».

Семьи на обряд должны прибывать со своим угощением. Во время обряда нужно соблюдать порядок, не сорить, не злоупотреблять алкоголем.

Мальчики и мужчины - сыновья, мужья, отцы, братья могут одеть бурятские головные уборы - малгай.

Перед началом обряда все, кто желает счастья, материального богатства своей земле, своей семье, приобрести шелковые кисточки - «залаа». Считается сколько пинтей в кисточке - столько удач будет у вас в новом году - Зайца, столько добра вы желаете своей семье и своей Родине.

Также можете здесь приобрести календари, книги, уникальные видеокассеты о традициях и тайнах бурятского шаманизма, подготовленные Центром народных традиций под руководством белой шаманки Надежды Васильевны Ангараевой.

Контактный телефон: 21-45-45.

Уважаемые владельцы частных автобусов! Просим помочь в доставке желающих на место обряда и также обратно в город. Отъезд можно организовать с площади Советов с 9 утра.

ОРГКОМИТЕТ ЦЕНТРА.

ПРОДАЮ:

Продается печь банная в комплекте: топка, водонагревательный бак, камепка. Размеры: 105x55x45 см. Дешево, количество: 2 шт. Обращаться: тел. 21-62-62 в раб. время.

1-комн.неблаг.кв., недорого, рядом с остановкой автобуса, трамвая. Тел.: 25-87-73 с 17.00 - 19.00 часов.

МЕНИЯЮ:
2-комн.благ.кв.старой пл., с тел. + новый частный бревенчатый дом в Соколе или доплата по договоренности - на 3-4-комн. улуч.планировки, с телефоном в городе. Тел.: 22-71-89 после 19 часов.

дачу, брусовой дом с мансардой, верандой. Бани, теплица, земля 8 соток. Богатые насаждения в с/т «Связист». Ост. Сосновый бор (электричка) или мезино на капитальный гараж. Тел. 37-95-53.

3-комн.кв.старой планировки (ост.Товары Бурятия) - на 3-4-комн. улуч. план. с доплатой по договоренности. Обр-ся: ул.Ключевская,56, кв.5 (вечером).

Дачу 9 соток, огорожена, емкость, электричество. Дом бревенчатый с верандой, печью. Возможно проживание зимой. Тел: 21-03-21 (после 18 часов).

Частный дом в Сосново-Озерске на жиле в Улан-Удэ. Обр-ся: ул.Кирова, 25-4.

5-комнатную благоустроенную квартиру в пос. Новая Буряи. Требуется ремонт. Дешево. Обр-ся: г.Улан-Удэ-40, ул. 70 лет Октября, д. 50 кв.4.

3-комн.благ.кв. - на 2-комн. и 1-комн.кв.; наплат доплата - капитальный гараж рядом с домом. Тел.: 37-63-80

Коттедж в пос. Агинское, 2-х этажный, подвал, баня, гараж, участок. Или мезино. Обр-ся: БКМ-19-58. Тел: 33-03-52. Петрова.

ВАЗ-2121 «Нива» 1990 г.в., автопринцеп к/а, дачный участок за ст.Тальцы (с/т «Подснежник») - на микроавтобус. Обр-ся: ул.Волочаевская 30, д.203, кв.14.(ст.Тальцы)

Москвич-412 на ходу. 4 тыс. рублей. Металлический гараж. Тел: 33-63-49.

3-комн. на две 1-комн.. Тел.: 33-22-89
КУПАЮ:
Орехи кедровые. Тел.: 21-55-09.

Новая 4-х комнатная газовая плита, задний мост с рессорами и т.д. Тел.: 33-63-49.

Ремонт холодильников и швейных машин на дому с гарантией. Свид-во Ю-3492. Цены доступные. Тел.: 26-86-59.

Телефон посредника: 33-04-32.

Дом бх9 в п. Солдатский. Имеются веранда, скважина, 8 соток земли; новый цветной телевизор «Юность» диаг. 37 см., недорого. Тел.: 34-38-40

Срочно торговый павильон с местом, недорого. Тел.: 33-59-64

ПОЗДРАВЛЯЕМ!
Сердечно поздравляю с Днем пожилого человека коллектив железнодорожного линия. Желаю здоровья, счастья и благополучия. Мир.

ПРИГЛАШАЕМ В ГОСТИ... ШКОЛА

В октябре, в честь празднования 75-летия Тукинского района свой праздник отметит и Толтойская средняя школа Тукинского района. Ей исполняется 125 лет. История ее весьма насыщена. Началась она еще в прошлом веке с двухклассной церковно-приходской школы, где наряду с русским языком, математикой, в числе основных предметов был и Закон божий. Богатая и современная история школы. Среди ее выпускников немало известных людей. В их числе - народный писатель Бурятии, редактор газеты «Буряад үнэн» Ардан Лопсонович Ангархаев, редактор газеты «Саяны», сын Героя Советского Союза Жамбал Тулаев-Владимир Жамбалович Тулаев и многие другие. -160 учеников в нашей школе сегодня учится - рассказывает директор Толтойской средней школы Базар Дармаевич Зомонов, физик, с 1978 года, возглавляющий коллектив педагогов школы, - с первого и до выпускного класса. В школе 23 преподавателя. Среди них - Ольга Ринчиновна Бандеева, кавалер орденов «Знак почета», Трудового

Красного Знамени. Высокими наградами отмечен подвижнический, самоотверженный ее труд педагога - учителя. В школе работает отличник народного просвещения Российской Федерации, заслуженный учитель Республики Бурятия Бато Жалсанович Бирбаев.

Нынешний юбилей Толтойская школа встречает с особым радостным волнением. Только что, к дню юбилея района будет сдан в эксплуатацию, встретит учеников светлыми просторными классами, уютными и оборудованными кабинетами новое здание школы.

Толтойская средняя школа приглашает на праздник всех своих выпускников. И надеется, что бывшие ученики не забыли родной школы и окажут посильную спонсорскую помощь, чтобы Толтойская средняя школа вновь и вновь радовала новые поколения юных тукинцев, открывая им дорогу в страну знаний, сея разумное, доброе, вечное.

Владимир НАСНИКОВ.

ВАМ НУЖЕН ТОЧНЫЙ ДИАГНОЗ?

Компьютерная пульсовая диагностика позволяет обследовать состояние всех внутренних органов и систем, поставить своевременный диагноз и назначить курс лечения.

Курс лечения включает траволечение, прижигание, кровопускание.

Наш адрес: Центр Восточной медицины, ул. Линховойна, 10, каб. № 6. Телефон 21-29-70.

Ремонт любых телевизоров, видеомагнитофонов, автомагнитоф., муз. центров, декодеров. **ГАРАНТИЯ!!!**
Недорого! Установка наружных антенн. Разводка кабелей по всем комнатам Вашей квартиры. Качество на всех каналах!
С-2095. тел.: 37-47-09.

Түнхэнэй аймагай
байгуулагдаһаар 75
жэлэй ойдо

Матвей Чойбонов

МАНХАН ТҮНХЭНӨӨ МАГТАН ДУУЛАНАБ

Миларайба багшын
мүнгэн бодолнууд –
Миним нюуса зүргэнүүд,
Манхан Түнхэнэй
орьёл – шобхонууд –
Мянган мэргэдэй
үзэлнүүд.
Субадаар бээс
сасаргаа
Суута дэлгэр Саяан,
Паншадаар намала
арюусхаа
Найдалайм ээйн хаяа.
Дурсаад, дуудаад
гарахадаш,

Дурааа, сэдхэлээ
дэлгэгшэб,
Магтаад, далай
болгоходош
Маани мэгзэмээр
утгагшаб.
Үндэр хаан ухаатай
Үнэр зоноо мүнхэдөө,
Алтан намараар
утгуулан,
Ая дуундаа, зүрхэндөө
арюусхахашнил
болтогой,
Амгалан үршөөл,
мандтугай!

МҮНӨӨДЭР – ХҮГЖЭМЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

Хүгжэм гэшээ хүнэй ажабайдалда тон
ехэ нуури элдэг. Хүгжэмэй хүсөөр
хүнүүд баяр, баясхалангаа, үйдхар
гашуудалаа дамжуулжа шададаг байха
юм. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ хүгжэмэй
үүргэ айхабтар ехэ. Тэрэндэ ямаршые
хилэ гэжэ байдаггүй. Дэлхэйн алишые
хизаарта ажаһуудаг зон хэлэ бэшгэй,

соёл болбосоролой, ёно заншалай
илгаагүй хүгжэмые тон адлихан
ойлгодог. Мүн хүгжэм ойлгохын тула
баяншые, үгитэйшые, эрдэмтэйшые,
эрдэмгүйшые гэхэ мэтэ илгээнүүд наад
хэдэггүй. Эгээл тиимэхээ октябриин 1-
нэй үдэрые Уласхоорондын хүгжэмэй
үдэр гэжэ тогтооһон байна.

Цырен ШОЙЖОНИМАЕВ

ХҮГЖЭМЭЙ АЯЛГА

Шагныш, орон дэлхэйм,
Шагныш, сэдхэлэйм хүбшэргэйн аялгые
Шэнэ мүнүүд,
Шэнэ дуунууд,
Шамаяал магтан дууланам,
Шамаяал, түрэл уһан, тала дайдамни,
Шиниил жаргал,
Шиниил хүлдэ,
Шиниил дали, хүгжэм -
Шамбай хүбүүд, сэбэр басагадые,
Шэнгэшгү мүнхэ
Шадал шанга,
Шалгалта шинии - инаг дуран,
Шэргэшгү уг үргэлжэлэл, шинии үрезэлые.

«ДУУЛЫШ НАМАЙГАА...»

Октябриин 3-най үдэр Буряадай оперо болон баледэй театрай тайзан дээрэ
«Дуулыш намайгаа...» гэһэн концертнэ программатай гранд-супер-шоу болохонь.
Тус концерт нааданда ургажа ябаһан манай залуу дуушад, «Сагаан һара-98» гэһэн
телефестивалиин гран-придэ хүртэһэн Доржо Шагдуоров, «Эрхим дуун-97» гэһэн
конкурсн илагша Виктор Малдаев, тиихэдэ Зоригто Тогочеев, Туяна Зориктуева,
Даша Баскакова болон бусад уянгата дуунуудаа харагшадтаа дахинаа бэлэглэһэн.
«Квартал-Дэнс» группа, Дандар Бадусевай ударидадаг «Бадма Сэсэг» гэһэн хатарай
театрай уян нугархай хүбүүд, басагад олон янзын хатарнуудые гүйсэдхэхэ юм. Энэ
концерт багшанарай үдэртэ зориулагдаа.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

ОКТАБРИИН 4 - АН АМИТАДЫЕ ХАМГААЛХА БҮХЭДЭЛХЭЙН ҮДЭР

Шоргоолзоншые наа, аминдаа хайратай

Дэлгүүрэй үеын шэрүүн сагта ойн
ангуудые хулгайгаар олзоборилхо
ушарнууд олошорно. Ушар имэхээ
агнууриин нөөснүүдые хамгаалха,
ашагтайгаар хэрэглэхэ талаар
республикын управлениин
хүдэлмэрилэгшэд ажалаа шангадхачые
аха аргаараа оролдоно.
- Республика дотор мэргэжэл-
тэднай олон, жэшээлбэл, мүнөө Хойто-
Байгалай аймагта 12, Мухар-Шэбэрэй
аймагта - 7 охотвед-егерь хүдэлнэ.
Нютагай мэдэлэй 22, федеральна
мэдэлэй 2 заказник хүдэлнэ. Тэрэ тоодо
Мухар-Шэбэрэй аймагай Алташын,
Хойто-Байгалай аймагай Верхне-
Ангарскын. Национальна 2 парк олондо
мэдээжэ. Ойн ангууд дүгэрхыгөөр
бүридхэлдэ абтанхай. Жэшээлбэл, 12
мянган булган, 2,5 мянган улаан үнэгэн,
2 мянган баабгай, 7 мянган буга, 33-34
мянган гүрөөһэн, 4,5 мянган бодон гахай
гэхэ мэтээр тооломоор даа, - гэжэ тус
управлениин начальнигай орлогшо
В.А.Богданов хөөрбэ.
Забайкалын национальна парк тухай
хэдэн үгөөр онсолмоор ха. 11 жэлэй

туршада хүдэлжэ байһан тус парк
Святой Нос, Ушканьи аралнуудай,
Шэбэртын тохойн ба Баргажанай
шэлэнүүдэй урда хубие эзэлнэ.
ЮНЕСКО-гэй зууршалга -
эрилтэнүүдтэ гүйсэд таарадаг Россия
үсөөн тоото паркнуудай нэгэн юм.
- Эндэ 44 янзын хүөөр тэнжэдэг
амитад, 41 янзын дали жэгүүртэн, 49
ондоо түрэлэй ангууд амидарна.
Ушканьи аралнууд Байгалай нерлээр
баян. Хоморой шухаг үзэгдэлнүүд олон.
Баклан шубуудай үндэһэ таһаран
хосорһонины харамтай. Эдэ шубууд
загаһа үсөөрүүлнэ гэжэ шоо үзөөд,
загаһашад хюдаа ха юм, - гэжэ
Байгалай ойн ажахын туршалгыин
станцииндиректор В.Ф.Антропов хөөрөө
һэн.
Шоргоолзонһор эхилээд баабгай
хүртэр ан амитадаа наринаар
хамгаалдаг имэ нангин булан
тохойнууд олошорһоор байг лэ!
Галина ДАШЕЕВА,
Г. ЛЕПИНСКОХЭЙ,
В. АНТРОПОВОЙ фото.

Уважаемые выпускники!

Юбилейная комиссия и дирекция Гундинской средней школы Еравнинского района приглашают Вас на празднование 90-летия со дня основания школы в селе Гунда 2 октября 1998 года.

Оргкомитет.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А. Л. АНГАРХАЕВ
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М. Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г. Х. ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.СУНДАРОН, таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблээй директор).

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ,
Каландаришвилиин үйлэс,
23, "Буряад үнэн" газетын
редакци.

Гэсэг хэблээй - 5
хуудалан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Хэлэ 8.650.
(хамта 20.000).
Хэблээй
тушаалдаһан сан 17.00.

"Республиканска типографи" гэһэн
АО-до гэсэг хэблээй.
Директорийн телефон: 21-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор
буридхэлдэ абтанхай.
Заказ № 8430.

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариатай - 21-50-52, таһагуудэкономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшаны), 21-63-86, соёлой, түүхын болон залуушуудай - 21-54-93 (даагшаны), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэлэй болон - 21-62-62, 21-67-81, хэблээй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, корреспонденциин - 21-34-05.

Залерий
Хэблээй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтерн - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тооцуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай и ринүүдэй
бэшлэгые хэблэһуудһан ушарта авторнуудын харюусалгатай.
Редакциин һанамжа авторайхтай адил бэйгэ байжа магад.